

ECONOMISCHE BEGROTING

Instituut voor de
Nationale Rekeningen

Economische vooruitzichten 2006

**Federaal
Planbureau**

Economische analyses en vooruitzichten

Kunstlaan 47-49
B-1000 Brussel
Tel.: (02)507.73.11
Fax: (02)507.73.73
E-mail: contact@plan.be
URL: <http://www.plan.be>

Februari 2006

➤➤ Inhoudstafel

	Woord vooraf	1
	Samenvatting	3
1.	De internationale omgeving	5
	Evolutie van de wereldeconomie	5
	Conjunctuur bij onze drie belangrijkste handelspartners	7
	Evolutie op de financiële markten	7
	<i>Rentevoeten</i>	
	<i>Wisselkoersen</i>	
	Onzekerheden i.v.m. de internationale omgeving	9
2.	De bestedingscomponenten van het Belgisch bbp	10
	Consumptieve bestedingen van de particulieren	10
	Bedrijfsinvesteringen	11
	Investeringen in woongebouwen	12
	Overheidsbestedingen	12
	Voorraadwijzigingen	12
	Uitvoer en invoer	12
	Reëel bruto nationaal inkomen	13
3.	Ontwikkeling van prijzen en lonen	14
	Binnenlands prijsverloop	14
	Indexering overheidslonen en sociale uitkeringen	15
	Loonontwikkeling in de marktsector	16
	<i>Ontwikkeling van de loonkosten</i>	
	<i>Loonlastenverlagingen</i>	
	<i>Ontwikkeling van de loonquote</i>	
4.	Vraag en aanbod van arbeid	18
	Bijlage	21

➤➤ Lijst van de figuren

Figuur 1	Kwartaalverloop van het Belgisch bbp tegen constante prijzen	3
Figuur 2	Kwartaalverloop van de binnenlandse werkgelegenheid	4
Figuur 3	Beoordeling van de mondiale economische toestand	5
Figuur 4	Verloop van het bbp op kwartaalbasis	6
Figuur 5	Verloop van het bbp op kwartaalbasis	7
Figuur 6	Verloop van de rentevoeten: eurozone en Verenigde Staten	8
Figuur 7	Brentolieprijs in dollar en in euro	9
Figuur 8	Consumptieve bestedingen van de particulieren	10
Figuur 9	Particuliere consumptie, beschikbaar inkomen en spaarquote	10
Figuur 10	Bedrijfsinvesteringen	11
Figuur 11	Investeringsquote en rendabiliteit in de marktsector	11
Figuur 12	Investeringsquote en rendabiliteit in de marktsector	12
Figuur 13	Uitvoer van goederen en diensten	13
Figuur 14	Inflatie: verloop op kwartaalbasis	14
Figuur 15	Opsplitsing van het indexcijfer der consumptieprijzen	14
Figuur 16	Ontwikkeling van de loonquote	17
Figuur 17	Toegevoegde waarde, werkgelegenheid en productiviteit in de marktsector	18
Figuur 18	Ontwikkeling van de werkgelegenheid en de werkgelegenheidsgraad	19
Figuur 19	Ontwikkeling van de werkende bevolking, de werkloosheid en de beroepsbevolking	20

➤➤ Lijst van de tabellen

Tabel 1	Opbouw van de loonkosten in de marktsector	16
Tabel 2	Ex ante loonlastenverlagingen in de marktsector 1995-2006	17

➤➤ Woord vooraf

Het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) heeft deze macro-economische vooruitzichten overgemaakt aan de federale regering in het kader van de federale begrotingscontrole voor het jaar 2006. Volgens de gangbare procedure heeft het Federaal Planbureau (FPB) een voorstel van economische begroting voorgelegd aan het wetenschappelijk comité en aan de raad van bestuur van het INR. Laatstgenoemde keurt de definitieve cijfers goed en draagt de eindverantwoordelijkheid. Het wetenschappelijk comité heeft een gunstig advies uitgebracht over de economische begroting.

Deze vooruitzichten houden rekening met de jaaraggregaten die gepubliceerd werden in Deel 2 van de Nationale Rekeningen 2004 ('Gedetailleerde rekeningen en tabellen') en de kwartaalaggregaten tot het derde kwartaal van 2005.

De hypothesen in verband met de internationale omgeving zijn gebaseerd op de najaarsvooruitzichten van de Europese Commissie, geactualiseerd op basis van recente consensusvooruitzichten (The Economist) en kwartaalramingen van de wereldgoederenhandel die uitgevoerd werden door het Nederlandse Centraal Planbureau. De evolutie van de financiële variabelen (wisselkoersen, rentevoeten, olieprijzen) is afgeleid uit de verwachtingen van de financiële markten begin februari. De vooruitzichten voor België werden gegenereerd door de combinatie van de jaar- en kwartaalversie van het MODTRIM-model, dat op het FPB werd ontwikkeld.

Deze vooruitzichten werden voltooid op 24 februari 2006.

L. Verjus

Voorzitter van de raad van bestuur
van het Instituut voor de Nationale Rekeningen

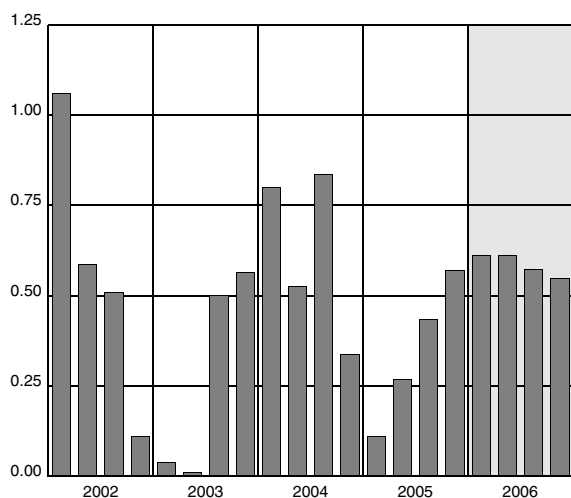
Kerncijfers voor de Belgische economie*Wijzigingspercentages in volume - tenzij anders vermeld*

	2003	2004	2005	2006
Consumptieve bestedingen van de particulieren	0,9	1,5	1,2	1,6
Consumptieve bestedingen van de overheid	2,5	2,0	1,1	1,8
Bruto vaste kapitaalvorming	-0,7	4,2	8,0	1,3
Totaal van de nationale bestedingen	1,0	2,6	2,1	1,6
Uitvoer van goederen en diensten	2,9	6,2	2,2	4,7
Invoer van goederen en diensten	3,1	6,4	2,9	4,1
Netto-uitvoer (bijdrage tot de groei van het bbp)	-0,1	0,1	-0,5	0,7
Bruto binnenlands product	0,9	2,6	1,5	2,2
Nationaal indexcijfer der consumptieprijzen	1,6	2,1	2,8	1,8
Gezondheidsindex	1,5	1,6	2,2	1,7
Reëel beschikbaar inkomen van de particulieren	-1,0	-0,2	0,8	1,8
Spaarquote van de particulieren (in % van het beschikbaar inkomen)	14,3	12,8	12,4	12,6
Binnenlandse werkgelegenheid (jaargemiddelde verandering, in duizendtallen)	-3,3	23,7	38,6	41,1
Werkloosheidsgraad (Eurostat-standaard, jaargemiddelde)	8,2	8,4	8,4	8,3
Saldo lopende rekening (betalingsbalans, in % van het bbp)	4,1	3,3	2,4	2,6
Wisselkoers van de euro in dollar (aantal dollars voor 100 euro)	113,1	124,4	124,4	122,5
Korte rente (interbancair tarief, 3 maanden) (%)	2,3	2,1	2,2	2,9
Lange rente (OLO, 10 jaar) (%)	4,1	4,1	3,4	3,6

➤➤ Samenvatting

De Belgische economische groei bedroeg vorig jaar 1,5 % (bbp tegen constante prijzen). In het zog van het Europese conjunctuurherstel hernam de Belgische bbp-groei geleidelijk van 0,1 % in het eerste tot 0,6 % in het vierde kwartaal. De kwartaalgroei zou zich in de eerste helft van 2006 stabiliseren op 0,6 % en ook in de tweede jaarhelft meer dan 0,5 % bedragen. Op jaarbasis impliceert dat een bbp-groei tegen constante prijzen van 2,2 % in 2006.

FIGUUR 1 Kwartaalverloop van het Belgisch bbp tegen constante prijzen
(kwartaal-op-kwartaalgroei, gecorrigeerd voor seizoeninvloeden en kalendereffecten)

Bron: INR, FPB

Voor de Amerikaanse en de Aziatische economieën wordt een lichte groeivertraging verwacht in 2006, terwijl de bbp-groei in de eurozone zou aantrekken. De Europese herneming, die momenteel zowel door de binnenlandse vraag als door de uitvoer wordt ondersteund, zou in het tweede halfjaar enigszins aan kracht inboeten in navolging van de buitenlandse afzetperspectieven. Het groeitempo van de Belgische uitvoermarkten zou daardoor nog versnellen in het eerste kwartaal, maar vervolgens ietwat verzwakken.

In 2006 zou de Belgische economie niet alleen sterker, maar ook evenwichtiger groeien. Zowel de netto-uitvoer als de binnenlandse vraag zou een positieve groeibijdrage leveren.

Dankzij de Europese herneming zou de Belgische uitvoergroei aantrekken tot 4,7 % op jaarbasis, na 2,2 % vorig jaar. Toch neemt de uitvoerdynamiek in de tweede jaarhelft licht af in navolging van de

internationale conjunctuur. Het overschot van de lopende verrichtingen met het buitenland neemt evenwel nauwelijks toe (tot 2,6 % van het bbp) als gevolg van de hoge olieprijs, die leiden tot een negatieve ruilvoetontwikkeling.

De binnenlandse vraag zou dit jaar met 1,6 % toenemen, na 2,1 % in 2005. De verzwakking is toe te schrijven aan de bedrijfsinvesteringen. Die blijven op een hoog niveau, gezien de verhoogde rendabiliteit, de gunstige financieringsvoorwaarden en de verbeterde vraagvooruitzichten, maar groeien aan een gematigder tempo na de aanzienlijke inhaalbeweging met 8,9 % in 2005. Daarbij wordt ook verondersteld dat enkele uitzonderlijke investeringsprojecten van de voorbije twee jaar (maritiem vervoer) zich niet zouden herhalen in 2006. Die uitzonderlijke investeringen hebben geen impact op de economische groei aangezien ze gepaard gaan met een invoertoenamen.

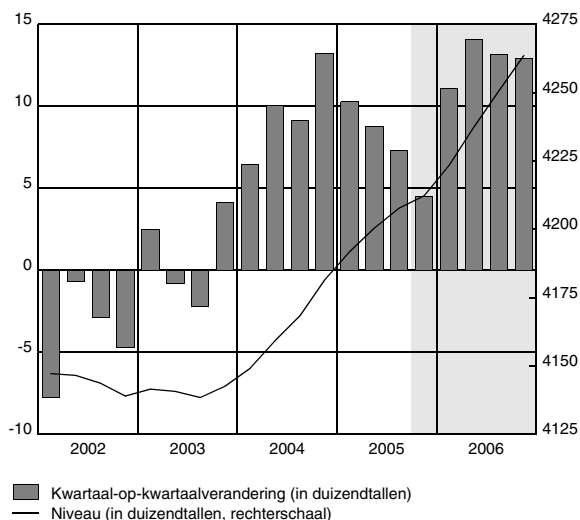
Het reëel beschikbaar inkomen van de gezinnen zou dit jaar met 1,8 % toenemen - na amper 0,8 % in 2005 - onder meer door de belastinghervorming en de werkgelegenheidstoename. De groei van de particuliere consumptie zou versnellen tot 1,6 %, met een lichte herneming van de gezinsspaarquote als gevolg.

De reële groei van de overheidsinvesteringen in 2006 (15 %) wordt onder meer bepaald door de infrastructuurwerken van de lokale overheden, die sterk toenemen in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen in oktober.

Het aantal banen nam in 2005 gemiddeld met bijna 39 000 eenheden toe. De werkgelegenheidscreatie was net voldoende om de toename van de beroepsbevolking op te vangen, waardoor het aantal werklozen zich stabiliseerde.

Dit jaar zou de kwartaalgroei van de werkgelegenheid versnellen en jaargemiddeld 41 000 bijkomende arbeidsplaatsen opleveren. De werkgelegenheidsgraad zou daardoor licht stijgen van 61,9 % in 2005 tot 62,2 % in 2006. Het aantal jobs neemt sterker toe dan de beroepsbevolking, wat resulteert in een daling van het aantal werklozen (-5 600 eenheden). De werkloosheidsgraad daalde van 14,4 % naar 14,3 % in 2005 en zou verder afnemen tot 14,1 % in 2006. De werkloosheidsgraad die door Eurostat gehanteerd wordt voor België bleef op hetzelfde peil in 2005 als in 2004 (8,4 %) en zou licht afnemen (tot 8,3 %) in 2006.

FIGUUR 2 Kwartaalverloop van de binnenlandse werkgelegenheid
(gegevens gecorrigeerd voor seizoeninvloeden)

Bron: INR, FPB

De inflatie, gemeten aan de hand van het nationaal indexcijfer van de consumptieprijzen (NICP), zou dit jaar 1,8 % bedragen, na 2,8 % in 2005. Die afkoeling is in belangrijke mate het gevolg van de gematigde ontwikkeling van de loonkosten per product, het nagenoeg stabiele verloop van de olieprijsen in de loop van het jaar en de invoering van het nieuwe

indexcijfer. Sinds januari 2006 wordt de inflatie immers gemeten aan de hand van een nieuwe korf van producten. De samenstelling daarvan is gebaseerd op de gezinsbudgetenquête van 2004, terwijl tot december 2005 het bestedingspatroon van de particulieren in 1996 als referentie gold. Een aantal nieuw opgenomen producten hebben een veel gematigder of zelfs dalend prijsverloop, waardoor de gemeten prijstoename volgens het nieuwe indexcijfer (basis 2004) lager uitvalt dan volgens de oude consumptieprijsindex (basis 1996). Door de forse toename van de olieprijsen nam het algemeen indexcijfer in 2005 beduidend sneller toe dan de gezondheidsindex (2,2 %), die niet beïnvloed wordt door de prijsevolutie van motorbrandstoffen, alcoholhoudende dranken en tabaksproducten. In 2006 zou de toename van de gezondheidsindex (1,7 %) nauwer aansluiten bij de stijging van het NICP door de stabielere prijsevolutie van de olieproducten.

In juli 2005 werd de spilindex voor de overheids-wedden en sociale uitkeringen overschreden. Overeenkomstig de maandvooruitzichten voor de gezondheidsindex zou de spilindex (die momenteel 104,14 bedraagt) overschreden worden in november 2006. Als gevolg daarvan zouden de sociale uitkeringen in december 2006 en de wedden van het overheidsperoneel in januari 2007 met 2 % aangepast worden aan de toegenomen levensduurte.

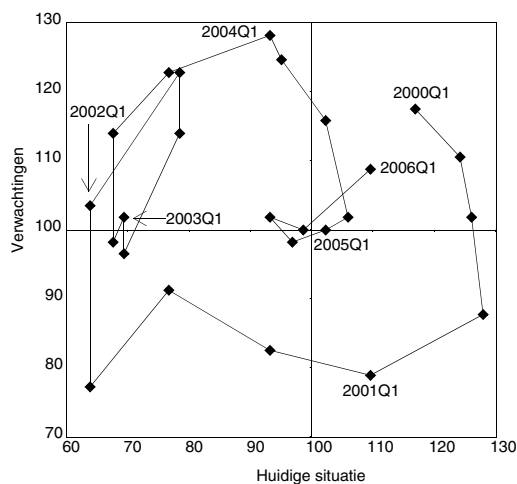

1. De internationale omgeving

➤➤ Evolutie van de wereldeconomie¹

Ondanks een forse stijging van de ruwe olie- en andere grondstofprijzen in de loop van 2005, bleef de groei van de wereldeconomie sterk. Bovendien vertaalde de stijging van de grondstofprijzen zich niet in hogere looneisen of een versnelling van de kerninflatie². In de tweede jaarhelft vertraagde de Amerikaanse economie, terwijl de groei in Europa verder aantrok. De Chinese economie handhaafde een zeer hoog groeitempo en ook de Japanse economische activiteit bleef sterk.

FIGUUR 3 Beoordeling van de mondiale economische toestand

Bron: IFO World Economic Survey, FPB

In de eerste helft van 2006 zou de groei van de wereldeconomie verder aantrekken, onder invloed van een in vele zones nog steeds soepel monetair beleid, een lage langetermijnrente en een sterke groei van de wereldhandel. Die stelling wordt bevestigd door de meest recente mondiale IFO-enquête, waarbij de inschatting van het huidige economische klimaat sterk verbeterde (in alle zones) en zich nu op een toereikend niveau (>100) bevindt. In de tweede jaarhelft kan er echter enige vertraging optreden onder invloed van een minder snelle groei van de wereldhandel en een vertraging van de Amerikaanse economie. De verminderde dynamiek van de Amerikaanse vraag vertaalt zich waarschijnlijk ook in een iets lagere groei in Europa en Azië in de tweede jaarhelft, omdat de evolutie van de binnenlandse vraag de groeivertraging van de uitvoer niet volledig compenseert. Ondanks de verwachte

vertraging in de tweede jaarhelft zou de wereldeconomie op jaarbasis ongeveer even snel groeien als in 2005.

Uit cijfers van het Nederlandse Centraal Planbureau blijkt dat het wereldhandelsvolume afnam in het eerste kwartaal van 2005, maar vervolgens sterk opveerde in het tweede kwartaal. In de tweede jaarhelft versnelde de gemiddelde wereldhandelsgroei verder t.o.v. de eerste jaarhelft. In de eerste helft van 2006 zou de groei van de wereldhandel sterk blijven, vooral dankzij Japan en Europa en in de tweede jaarhelft licht vertragen in lijn met de groei van de wereldeconomie. Die vertraging manifesteert zich in alle grote economische zones.

De Amerikaanse economie kende sinds eind 2003 een gestage groei van om en bij 0,9 % op kwartaalbasis. In het vierde kwartaal van 2005 viel de groei echter terug tot amper 0,4 %, waarbij zowel de binnenlandse als buitenlandse bestedingen verzwakten. Dat lage kwartaalcijfer kan tijdelijk zijn en mede beïnvloed door de orkaan Katrina. Op jaarbasis bedroeg de economische groei 3,5 % in 2005.

Door sterk stijgende huizenprijzen (die toelieten om meer te lenen tegen de gestegen waarde van het huis) en de lage hypothecaire rente (waardoor leningen werden geherfinancierd) consumeerden de Amerikaanse gezinnen in 2005 in een hoog tempo, ondanks de bescheiden loongroei, de matige jobcreatie en de sterk gestegen energieprijzen. Dat resulteerde in een almaar dalende spaarquote, die in de loop van 2005 zelfs negatief werd. Verwacht wordt dat een toename van de langetermijnrente de vastgoedmarkt zal afkoelen en daardoor de groei van de particuliere consumptie en de investeringen in woningen zal temperen. Die beweging lijkt al te zijn ingezet in het laatste kwartaal van 2005.

Ook voor de bedrijfsinvesteringen wordt een groeivertraging verwacht. De capaciteitsbezetting liep in de afgelopen maanden licht op, maar de oplopende financieringskosten (door aantrekkende rentevoeten), de minder gunstige afzetperspectieven en een zwakkere groei van de bedrijfswinsten wijzen op een minder dynamische investeringsvraag in 2006.

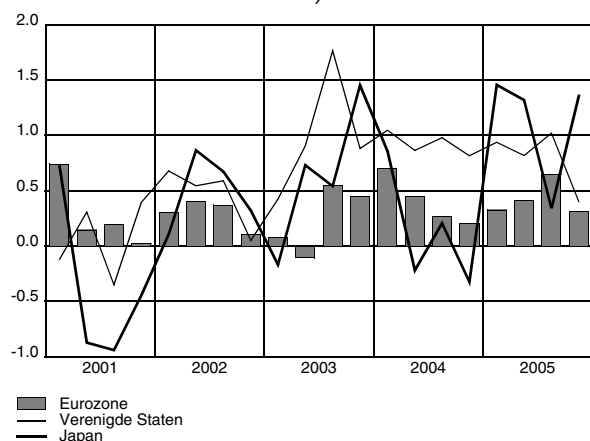
De Amerikaanse uitvoer kende slechts een bescheiden groei in de tweede jaarhelft van 2005 door de appreciatie van de dollar t.o.v. de euro. De competitiviteit van de Amerikaanse bedrijven zou in 2006 verbeteren door de depreciatie van de dollar in de

(2) Jaar-op-jaarevolutie van de consumptieprijzen, exclusief de prijzen voor voeding en energie

(1) De in dit hoofdstuk vermelde jaargroei cijfers voor het bbp in 2006 stemmen overeen met de in februari gepubliceerde consensusvoorspellingen van The Economist.

loop van het jaar. Tegelijk zou de vertraging van de binnenlandse vraag de invoergroei temperen, met als resultaat een minder negatieve bijdrage van de netto-uitvoer tot de bbp-groei. De bbp-groei zou slechts licht vertragen tot 3,3 % in 2006.

FIGUUR 4 Verloop van het bbp op kwartaalbasis
Kwartaal-op-kwartaalgroei tegen constante prijzen
(gegevens gecorrigeerd voor seizoeninvloeden)

Bron: Nationale bronnen, Eurostat

De bbp-groei in de *eurozone* bedroeg 0,6 % in het derde kwartaal van 2005, een aanzienlijke verbetering t.o.v. de eerste twee kwartalen (respectievelijk 0,3 % en 0,4 %). Die verbetering was voornamelijk het gevolg van een krachtige groei van de uitvoer en een opmerkelijke versnelling van de investeringsgroei. In het vierde kwartaal viel de groei tijdelijk terug tot 0,3 % onder invloed van een aanzienlijke vertraging van de Duitse en Franse economische groei.

De particuliere consumptie bleef in 2005 andermaal zwak vanwege de ongunstige situatie op de arbeidsmarkt en de olieprijsstijging (die het reëel beschikbaar inkomen van de gezinnen aantastten). In 2006 zou de groei van de particuliere consumptie versnellen door een behoorlijke werkgelegenheids-groei en een afkoeling van de inflatie. Bovendien besliste de Duitse overheid om het standaard btw-tarief met 3 procentpunt te verhogen in januari 2007, waardoor de Duitse gezinnen een deel van hun geplande consumptie van duurzame goederen waarschijnlijk vervroegen naar 2006. De verwachte versnelling van de particuliere consumptie wordt bevestigd door de indicator van het consumentenvertrouwen in de eurozone, die in december 2005 zijn hoogste niveau bereikte in meer dan 3 jaar.

Tot het tweede kwartaal van 2005 bleef de investeringsgroei in de eurozone bescheiden, ondanks de hoge bedrijfswinsten en de beperkte financieringskosten. In het derde kwartaal trok de investeringsgroei echter sterk aan en verwacht wordt dat die

inhaalbeweging zich doorzet. Een echte investeringsboom lijkt echter onwaarschijnlijk, gezien de lage capaciteitsbezettingsgraad in de industrie.

De uitvoergroei zou vooral in de eerste helft van 2006 stevig blijven. Naast de nog steeds sterke mondiale groei zal de eurodepreciatie van 2005 nog een gunstig effect hebben op de Europese competitiviteit in de eerste jaarhelft. Door het aantrekken van de binnenlandse vraag zou de invoergroei versnellen, waardoor de bijdrage van de netto-uitvoer tot de bbp-groei in 2006 beperkt blijft. Dat zou resulteren in een gemiddelde jaargroei van 1,9 % in 2006, na 1,4 % in 2005.

Het scenario van een Europese herneming in de eerste helft van 2006 wordt bevestigd door de indicatoren. Het ondernemersvertrouwen is de afgelopen maanden sterk toegenomen en sinds kort verbeterd ook het consumentenvertrouwen.

De inflatie piekte in september 2005 (2,6 %), maar zakte terug tot 2,2 % in december. Het relatief hoge niveau van de inflatie in 2005 (gemiddeld 2,2 %) is een direct gevolg van de stijging van de olieprijsen, want de kerninflatie daalde in de loop van 2005 en kwam in december uit op 1,3 %. De lagere kerninflatie van 2005 wordt mede verklaard door het verdwijnen van het effect van de verhoging van de indirecte belastingen in een aantal landen en van het persoonlijke aandeel in de medische kosten in Duitsland in 2004. In 2006 zou de inflatie 2 % bedragen.

Na een aanzienlijke groei in de eerste kwartalen van 2005 (respectievelijk 1,5 % en 1,3 %), vertraagde de *Japane economische groei* tot 0,3 % in het derde kwartaal, onder invloed van een voorraadafbouw, een sterke toename van de invoer en een lagere groei van consumptie en investeringen. Het jaar 2005 werd echter afgesloten met een forse groei in het vierde kwartaal (1,4 %). De economische heropleving lijkt duurzamer te zijn dan de vorige, omdat ze deze keer ook wordt gedragen door de binnenlandse bestedingen en niet louter door de buitenlandse vraag. Verder daalde de werkloosheidsgraad van een gemiddeld niveau van 4,7 % in 2004 tot 4,4 % in 2005, daalde het aandeel van de 'slechte leningen' bij de Japanse banken, herstructureerden de ondernemingen fors en werd de nominale loongroei positief in 2005. Bovendien lijkt het waarschijnlijk dat de prijzen opnieuw beginnen toe te nemen in de loop van 2006, na een lange periode van prijsdalingen. Het einde van het 0 %-rentebeleid van de Japanse Centrale Bank lijkt dit jaar in zicht. Verwacht wordt dat de Japanse economie in de komende kwartalen aan een redelijk tempo blijft verder groeien, waardoor de groei op jaarbasis op 2,5 % zou uitkomen in 2006, na 2,8 % in 2005.

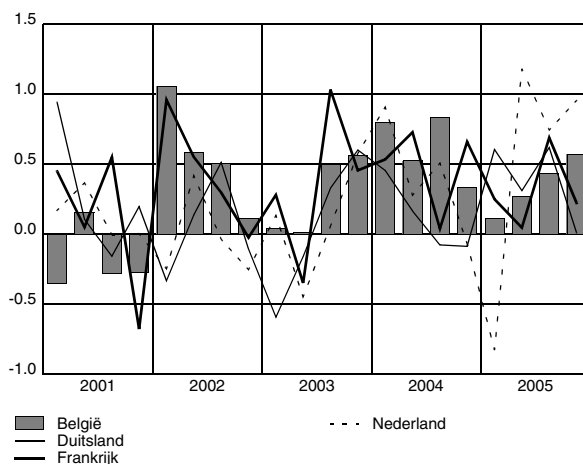
Met een bbp-groei van 9,9 % bleef de *Chinese economie* zich in 2005 even sterk ontwikkelen als tijdens de voorgaande jaren. De stemming over de Chinese economie is gunstiger geworden, omdat de oververhitting in de industrie en de investeringen min-

der groot blijkt te zijn dan voordien gedacht. Voor 2006 wordt een lichte groeivertraging verwacht. De Chinese economie blijft niettemin een belangrijke motor voor de wereldeconomie.

►► Conjunctuur bij onze drie belangrijkste handelspartners

De Belgische kwartaalgroei bedroeg in de eerste drie kwartalen van 2005 gemiddeld 0,3 % en bleef daarmee onder de gewogen gemiddelde groei van de drie belangrijkste handelspartners (0,4 %). Vooral de Duitse, maar ook de Franse economie groeiden sterker. De Nederlandse economie groeide op kwartaalbasis in een gelijkaardig tempo als de Belgische. In het laatste kwartaal van 2005 kende de Belgische economie weer een sterkere groei (0,6 %) dan haar belangrijkste handelspartners (gemiddeld 0,2 %).

FIGUUR 5 Verloop van het bbp op kwartaalbasis
Kwartaal-op-kwartaalgroei tegen constante prijzen
(gegevens gecorrigeerd voor seizoeninvloeden)

Bron: Nationale bronnen, INR

De *Duitse economische groei* wordt bijna volledig gedragen door de uitvoer, terwijl de particuliere consumptie uitzonderlijk zwak blijft (negatieve groei in elk kwartaal). De investeringen leverden een significante bijdrage tot de groei in het derde kwartaal van 2005. De forse stijging van het IFO-ondernemersvertrouwen wijst immers op een gunstige evolutie van de investeringen en de uitvoer. Daarenboven zou de consumptie in 2006 aantrekken door de daling van de werkloosheidsgraad en het vervroegen van consumptie-uitgaven in anticipatie op de btw-verhoging in januari 2007. De jaargroei van het bbp zou na 1,1 % in 2005 versnellen tot 1,7 % in 2006.

De *Franse economische groei* wordt vooral gedragen door de binnenlandse vraag. In het derde kwartaal steeg de uitvoer fors, waardoor de netto-uitvoer voor het eerst in twee jaar een positieve bijdrage leverde tot de economische groei die verder aantrok. De economische groei bedroeg in 2005 waarschijnlijk 1,5 % en zou dit jaar uitkomen op 2 %.

De groei van de *Nederlandse economie* bleef in 2005 waarschijnlijk beperkt tot 0,9 % door de ongunstige dynamiek in 2004. Dit jaar zou de groei aantrekken tot 1,9 %. De stijgende werkgelegenheid, hogere reële loonstijgingen en lastenverlagingen zouden de consumptie aanzwengelen, terwijl de oplopende capaciteitsbezettingsgraad en de sterke winstgroei van de bedrijven kunnen leiden tot een hogere investeringsgroei.

►► Evolutie op de financiële markten³

Rentevoeten

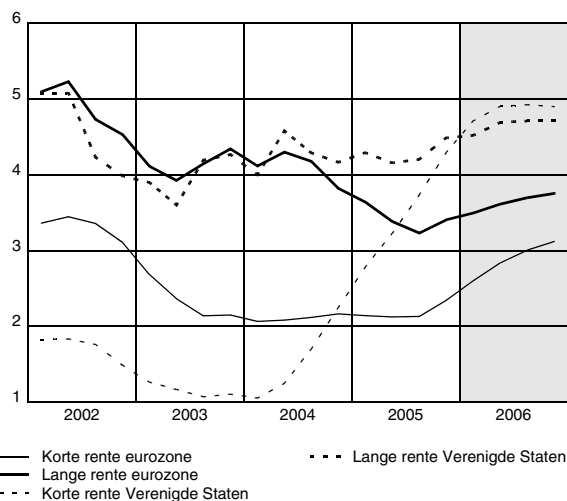
De Amerikaanse Federal Reserve verhoogde de basisrente in 2005 geleidelijk van 2,25 % tot 4,25 %. In januari 2006 verhoogde de FED zijn centraal rentetarief opnieuw met 25 basispunten tot 4,5 % en liet verstaan dat het einde van de cyclus van renteverhogingen in zicht was. De financiële markten anticiperen nog op één of twee renteverhogingen van 0,25 procentpunt in de eerste helft van 2006. Daardoor zou de Amerikaanse kortetermijnrente jaargemiddeld oplopen van 3,5 % in 2005 tot 4,9 % in 2006.

Aan Europese zijde werden de renteverhogingen in 2005 minder opportuun geacht als gevolg van de bescheiden economische groei waardoor de inflatie ondanks de hogere olieprijs onder controle bleef. Toen echter bleek dat de economische groei in het derde kwartaal aanzienlijk was versneld, verhoogde de ECB de rente met 25 basispunten tot 2,25 % in december (de eerste wijziging van het monetair beleid in 2,5 jaar). De ECB sluit bijkomende renteverhogingen niet uit. De financiële markten anticiperen op drie bijkomende renteverhogingen

(3) Deze technische hypothesen zijn gebaseerd op de termijnkoersen van begin februari 2006.

van 0,25 procentpunt dit jaar. Op jaarbasis zou de korttermijnrente daardoor oplopen van 2,2 % in 2005 tot 2,9 % in 2006.

FIGUUR 6 Verloop van de rentevoeten: eurozone en Verenigde Staten
Kwartaalgemiddelden in procent

Bron: Datastream, FPB

Uit vrees voor de impact van de orkanen op de economische groei daalde de Amerikaanse langetermijnrente van 4,4 % begin augustus tot 4 % begin september 2005. Toen echter duidelijk werd dat de impact minder groot was dan werd aangenomen, verhoogde de rente in de daaropvolgende maanden

Wisselkoersen

Ondanks het enorme tekort op de Amerikaanse lopende rekening, apprecieerde de dollar t.o.v. de euro in de loop van 2005. De dollar werd vooral ondersteund door het oplopende renteverval tussen de VS en Europa en door de aankoop van Amerikaanse overheidsobligaties door de Aziatische centrale banken. Verder profiteerde de dollar van het één jaar durende fiscale gunsttarief waartegen Amerikaanse bedrijven hun in het buitenland gecumuleerde winsten konden repatriëren. Ten slotte leed de euro ook onder diverse politieke gebeurtenissen zoals het verwerpen van het ontwerp van de Europese grondwet in Frankrijk en Nederland en de moeizame Duitse regeringsvorming.

Net zoals het oplopende renteverval tussen de Amerikaanse en de Europese korttermijnrente in 2005 op de euro woog, zo zal het verminderen van dat renteverval wegen op de dollar in 2006.

terug op. De Europese langetermijnrente kende een gelijkaardig verloop, al liep het verschil tussen de Amerikaanse en de Europese langetermijnrente op van 60 basispunten begin 2005 tot 100 basispunten op het einde van het jaar.

Gezien de relatief gunstige Europese groeivoorzichten en de verwachte vertraging in de VS, zal dat langetermijnrenteverval vermoedelijk dalen in 2006. Rekening houdend met het verwachte profiel voor de korttermijnrente zou de Europese langetermijnrente eind 2006 uitkomen op 3,8 %, ongeveer 40 basispunten hoger dan bij de start van het jaar. De Amerikaanse langetermijnrente zou in de loop van 2006 slechts aantrekken van 4,4 % tot 4,7 %, waardoor de inversie van de Amerikaanse rentecurve⁴, die eind 2005 begon, aanhoudt in 2006. Een geïnverteerde rentecurve werd in het verleden vaak gevolgd door een economische recessie. Toch lijkt die conclusie voorbarig, omdat er specifieke factoren zijn die de Amerikaanse langetermijnrente laag houden, zoals de massale aankoop van Amerikaanse overheidsobligaties door de Aziatische centrale banken en mogelijk ook de verplichting voor pensioenfondsen om het aandeel van langlopende obligaties in hun portefeuille te verhogen ten nadele van de kortlopende obligaties en aandelen.

(4) Men spreekt van inversie van de rentecurve als de korttermijnrente (op 3 maanden) boven de langetermijnrente (op 10 jaar) uitkomt.

Bovendien kampen de VS nog altijd met een enorm tekort op de lopende rekening dat niet onmiddellijk lijkt af te nemen.

Na de appreciatie in 2003 en 2004, verloor de nominale effectieve wisselkoers van de euro terrein vanaf april 2005. In december 2005 bevond de nominale effectieve wisselkoers zich ruim 4 % onder zijn waarde van één jaar voordien. De euro deprecieerde niet alleen t.o.v. de dollar, maar ook tegenover het Britse pond en de meeste Aziatische munten (met uitzondering van de Japanse yen). Jaargemiddeld bleef de nominale effectieve wisselkoers ongeveer stabiel t.o.v. 2004 (-0,2 %).

Op basis van de termijnkoersen wordt een geleidelijke appreciatie van de euro verwacht tot 1,24 dollar per euro eind 2006 (tegenover 1,21 in januari). Jaargemiddeld impliceert dat een lichte appreciatie van de effectieve wisselkoers voor België in 2006 (+0,1 %).

➤➤ Onzekerheden i.v.m. de internationale omgeving

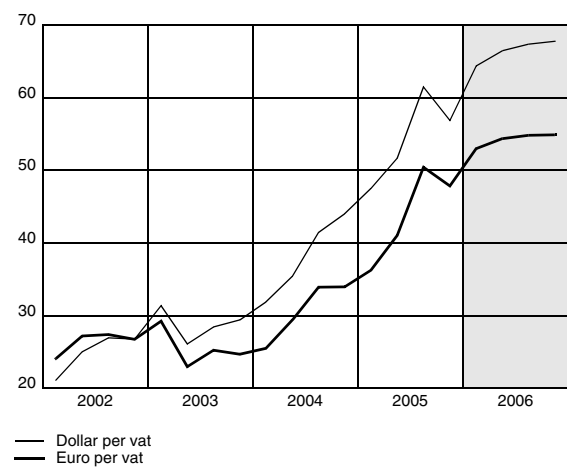
De belangrijkste risico's die met bovenstaand internationaal scenario gepaard gaan, hebben betrekking op de prijs van de ruwe olie, de ontwikkeling van de Amerikaanse particuliere consumptie, het niveau van de langetermijnrentevoeten en wisselkoersschommelingen.

De prijs van de ruwe olie is zoals gebruikelijk afgeleid uit de termijnmarktnoteringen, maar blijft moeilijk voorspelbaar. Geopolitieke spanningen en productiebelemmeringen (bv. stakingen in olieproducerende landen, eventuele VN-sancties tegen Iran, ...) kunnen het reeds geringe aanbodoverschot onder druk zetten en de olieprijsen verder opdrijven. Hoge olieprijsen tasten de koopkracht van de consumenten aan, verhogen de productiekosten van de bedrijven en kunnen tot een wereldwijde vertraging van de economische activiteit leiden.

Een ander risico voor de wereldeconomie blijft het enorme tekort op de Amerikaanse lopende rekening ten gevolge van de negatieve gezinsspaarquote en het begrotingstekort. De vraag die hierbij rijst is in welke mate de buitenlandse investeerders bereid blijven om het Amerikaanse tekort te financieren tegen de huidige rentevoeten en wisselkoersen. Een sterke depreciatie van de dollar t.o.v. de euro zou negatieve gevolgen hebben voor de eurozone, omdat die voor zijn groei sterk afhankelijk blijft van de uitvoerprestaties.

Een forse dollardepreciatie kan gepaard gaan met oplopende rentevoeten, wat de Amerikaanse particuliere consumptie kan aantasten. De Amerikaanse gezinnen hebben als gevolg van de lage rentevoeten veel schulden gecumuleerd, waardoor ze erg gevoelig zijn geworden voor rentestijgingen. Bovendien werd de Amerikaanse particuliere consumptie de afgelopen jaren gestimuleerd door stijgende aandelenkoersen en vervolgens door aantrekkende vastgoedprijzen. Een daling van die vastgoedprijzen kan resulteren in een terugval van de consumentenuitgaven en een harde landing van de Amerikaanse economie.

FIGUUR 7 Brentolieprijs in dollar en in euro
Kwartaalgegevens

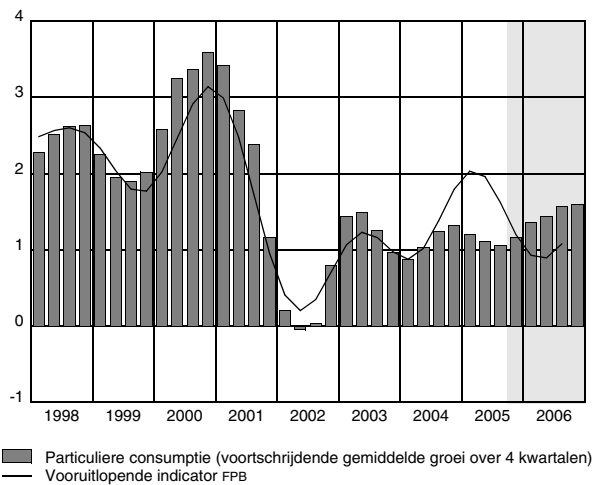
Bron: Datastream, FPB

2. De bestedingscomponenten van het Belgisch bbp

►► Consumptieve bestedingen van de particulieren

Tijdens de voorbije drie jaar steeg de gezondheidsindex - die gebruikt wordt voor de indexering van lonen en sociale uitkeringen - minder sterk dan het algemeen prijspeil door een gestage toename van de energieprijzen. Mede daardoor viel het beschikbaar inkomen van de particulieren tegen constante prijzen terug in 2003 en 2004. De koopkrachtstijging in 2005 (0,8 %) maakte een deel van dat verlies ongedaan. Die verbetering was vooral te danken aan een toename van het gemengd inkomen van de zelfstandigen - na een achteruitgang gedurende vier jaar - en aan de sterkere groei van de lonen (zie tabel B.7). Beide componenten werden ondersteund door de stijging van het aantal werknemers en zelfstandigen. Voor 2006 wordt een sterkere koopkrachttoename verwacht (1,8 %), o.m. door de verdere werkgelegenheidscreatie en door de toepassing van een belangrijk onderdeel van de belastinghervorming.

FIGUUR 8 Consumptieve bestedingen van de particulieren
(gegevens gecorrigeerd voor seizoeninvloeden en kalendereffecten)

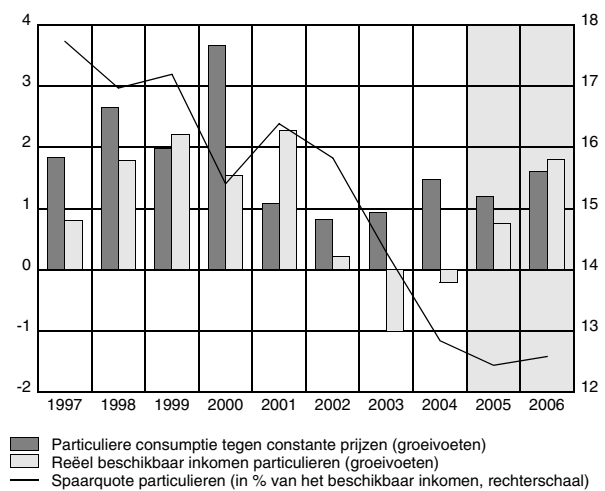

Bron: INR, FPB

In 2005 nam de particuliere consumptie toe met 1,2 %, een duidelijke verzwakking t.o.v. het voorgaande jaar. Het niveau en de volatiliteit van de

olieprijzen maakten de economische situatie onzeker, verhoogden de energiefactuur en brachten vanaf april het consumentenvertrouwen aan het wankelen. In september 2005 bereikte de NBB-indicator van het consumentenvertrouwen zijn laagste niveau sinds oktober 2003. De particuliere consumptie steeg in het derde kwartaal met amper 0,2 %, t.o.v. gemiddeld 0,5 % in de eerste jaarhelft. Samen met de daling van de olieprijs herstelde het consumentenvertrouwen zich in het vierde kwartaal van 2005 en het heeft zich in februari 2006 gestabiliseerd op een hoog peil. Dat vertrouwen zou zich in de loop van 2006 handhaven door een verbeterde arbeidsmarktsituatie (daling van de werkloosheidsgraad). De groei van de particuliere consumptie, die in het vierde kwartaal van 2005 opnieuw verstevigde (0,4 %), kan daardoor gedurende de eerste jaarhelft van 2006 nog licht versnellen. Op jaarbasis zouden de particuliere bestedingen met 1,6 % toenemen en ze zouden de economische groei bijgevolg meer ondersteunen dan in 2005. De gezinsspaarquote, die de afgelopen vier jaar daalde met 4 procentpunt tot 12,4 % in 2005, herneemt licht tot 12,6 % in 2006.

FIGUUR 9 Particuliere consumptie, beschikbaar inkomen en spaarquote

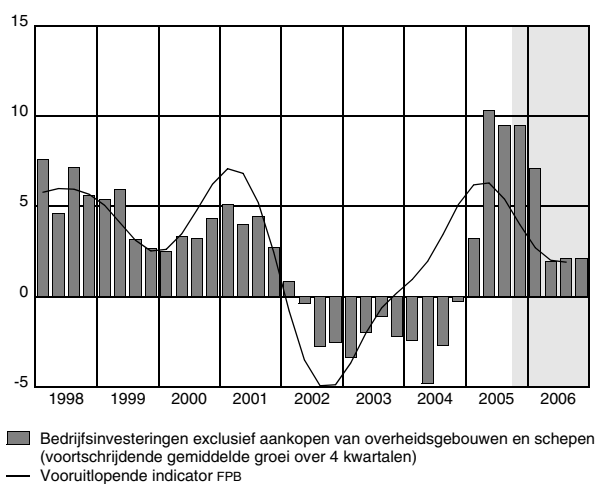

Bron: INR, FPB

➤➤ Bedrijfsinvesteringen

In 2002 en 2003 vielen de bedrijfsinvesteringen met gemiddeld 2,7 % per jaar terug als gevolg van de ongunstige conjunctuur. In 2004 leek de investeringsactiviteit op te veren (+3,1 %), maar dat was louter het gevolg van een toename van de verkoop van overheidsgebouwen⁵ aan de privésector en een uitzonderlijke operatie, waarbij enkele maritieme bedrijven in 2004 en 2005 voor een aanzienlijk bedrag nieuwe schepen kochten⁶. Die aankopen hadden evenwel geen impact op de economische groei aangezien ze door een invoerstijging werden opgevangen. Ondanks het aantrekken van de economische groei, de lage rentevoeten en de verbetering van de rendabiliteit, stelde de onderliggende investeringsgroei teleur in 2004 omdat ondernemingen geconfronteerd werden met een onzekere economische situatie en daardoor geplande investeringen uitstelden. In 2005 maakten de bedrijfsinvesteringen een aanzienlijke inhaalbeweging met een toename van 8,9 %⁷. Die inhaalbeweging manifesteerde zich vooral in de eerste jaarhelft, terwijl in het tweede semester een beperkte terugval werd opgetekend. De investeringsquote tegen constante prijzen bereikte vorig jaar opnieuw het niveau van 2001 (14,6 %).

FIGUUR 10 Bedrijfsinvesteringen
(gegevens gecorrigeerd voor
seizoeninvloeden en kalendereffecten)

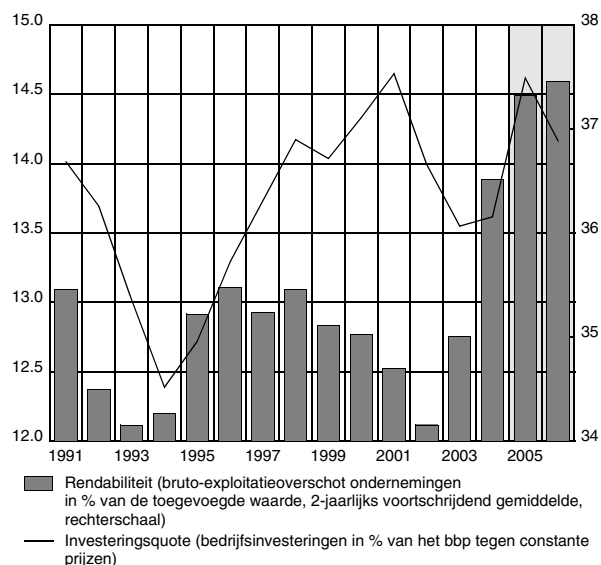
Bron: INR, FPB

- (5) De verkoop van overheidsgebouwen wordt in de nationale rekeningen geboekt als een desinvestering van de overheid en als een bijkomende investering van de ondernemingen.
- (6) De reden is een wijziging van het belastingstelsel in 2002, die maritiem transport onder Belgische vlag aantrekkelijker heeft gemaakt.
- (7) Merk op dat de toename van de bedrijfsinvesteringen in 2005 licht negatief werd beïnvloed door een daling van de verkoop van overheidsgebouwen, maar nauwelijks werd vertekend door de maritieme investeringen, aangezien die in 2005 een vergelijkbare omvang hadden als in 2004.

Ondanks de hoge olieprijs, die de marges van de ondernemingen aantasten, blijft de rendabiliteit in 2006 hoog als gevolg van de gematigde loonkostenstijging in vergelijking met de ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit. Ook de financieringsvoorwaarden blijven gunstig. De toename van de industriële capaciteitsbezettingsgraad (seizoengezuiverd 80,5 % in het vierde kwartaal van 2005, t.o.v. 78,2 % in het tweede kwartaal) verhoogt bovendien de opportuniteit van uitbreidingsinvesteringen. Daarnaast suggereert de najaarsenquête 2005 van de NBB een nominale toename van de investeringen in de verwerkende nijverheid, die in belangrijke mate uitvoergericht is, met 21,3 % in 2006⁸, terwijl de NBB-conjunctuurenquête wijst op een sterk toegenomen ondernemersvertrouwen sinds september 2005. Gezuiverd voor aankopen van overheidsgebouwen en schepen, zouden de bedrijfsinvesteringen daardoor opnieuw aan dynamiek winnen in de loop van het jaar, met kwartaalgroei voeten van gemiddeld ruim 1,2 %. Op jaarbasis blijft de investeringsgroei in 2006 echter beperkt tot 2,1 %, als gevolg van het minder gunstige startpunt eind 2005.

Als er rekening wordt gehouden met de aankopen van schepen en overheidsgebouwen, worden de bedrijfsinvesteringen in 2006 teruggeschroefd met 1 %, omdat deze vooruitzichten geen nieuwe omvangrijke maritieme investeringen veronderstellen (zie tabel B.2). De investeringsquote tegen constante prijzen neemt daardoor af tot 14,2 % in 2006.

FIGUUR 11 Investeringsquote en rendabiliteit in de marktsector

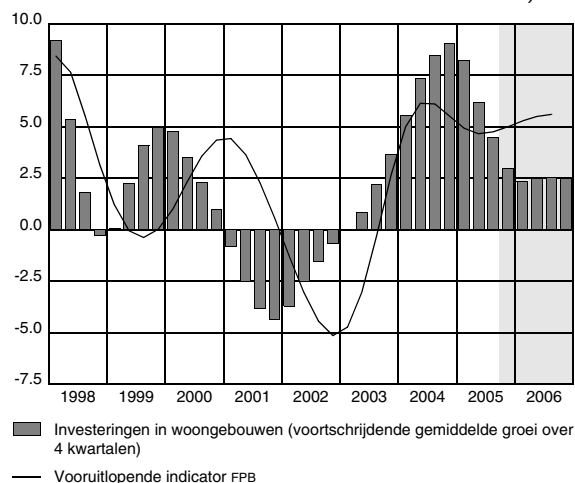
Bron: INR, FPB

- (8) Dat cijfer moet met het nodige voorbehoud geïnterpreteerd worden aangezien de ondernemers in de najaarsenquête doorgaans te optimistisch zijn over de investeringsgroei in het volgende jaar.

➤➤ Investerings in woongebouwen

De investeringen in woningbouw namen in 2005 met 3 % toe. Door de sterkere toename van het beschikbaar gezinsinkomen tegen constante prijzen en de nog steeds vrij lage hypothecaire rente, zou de reële groei van de investeringen in woongebouwen zich handhaven op 2,5 % in 2006. Indicatoren uit de enquête bij architecten met betrekking tot het aantal ontwerpen voor woningen lopen ongeveer vier kwartalen voor op de activiteit in de woningbouwsector. De indicatoren verbeterden in de loop van 2004, vertoonden enige tekenen van verzwakking in de eerste helft van 2005, maar evolueerden vervolgens opnieuw in stijgende lijn. In lijn daarmee trok de woningbouwactiviteit enigszins aan in de loop van 2005. Dit jaar zou de kwartaalgroei van de investeringen in woongebouwen zich stabiliseren. Dat wordt bevestigd door de evolutie van het ondernemersvertrouwen in de bouwsector, dat zich al enkele kwartalen op een hoog niveau handhaaft.

FIGUUR 12 Investerings in woongebouwen
(gegevens gecorrigeerd voor
seizoeninvloeden en kalendereffecten)

Bron: INR, FPB

➤➤ Overheidsbestedingen

Met een toename van 1,1 % tegen constante prijzen groeide de overheidsconsumptie in 2005 veel trager dan gemiddeld over de voorgaande zes jaar (2,7 %). Het verschil is toe te schrijven aan de beperktere uitgavenstijging voor gezondheidszorg, door het respecteren van de begrotingsdoelstelling inzake geneeskundige zorg (na de sneller dan begrote stijging in 2004) en aan de aankopen van goederen en diensten, door het inperken van een aantal uitgavenbudgetten. In 2006 hervindt de overheidsconsumptie een groeitempo dat de vooropgestelde uitgavenstijging in de gezondheidszorg weerspiegelt.

De overheidsinvesteringen tegen constante prijzen namen vorig jaar toe met 14,2 %. Dat cijfer wordt deels verklaard doordat het bedrag van de verkoop van overheidsgebouwen⁹ lager was dan in 2004 en deels doordat de infrastructuurwerken van de lokale overheid fors werden opgevoerd met het oog

op de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2006. Dit jaar zou zowel de federale¹⁰ als de lokale overheid haar investeringsinspanningen opdrijven, wat resulteert in een toename van de totale overheidsinvesteringen tegen constante prijzen met 15,2 %¹¹. De overheidsinvesteringen leveren daardoor een belangrijke bijdrage tot de economische groei in 2006 (0,3 procentpunt).

(9) De verkoop van overheidsgebouwen wordt in de nationale rekeningen in mindering gebracht van de totale overheidsinvesteringen (zie voetnoot bij de bedrijfsinvesteringen). Als de verkoop van overheidsgebouwen niet meegerekend wordt, groeiden de overheidsinvesteringen tegen constante prijzen met 4,8 % in 2005.

(10) Investerings in het Gewestelijk Expresnet.

(11) Als de verkoop van overheidsgebouwen niet meegerekend wordt, groeiden de overheidsinvesteringen tegen constante prijzen met 13 % in 2006.

➤➤ Voorraadwijzigingen

De versnelling van de economische groei tussen midden 2003 en het derde kwartaal van 2004 resulteerde in een forse toename van de voorraadopbouw. De voorraadwijzigingen leverden daardoor een bijdrage van 0,4 procentpunt tot de economische groei in 2004. De groeiverzwakking tussen het laatste kwartaal van 2004 en het tweede kwartaal

van 2005 deed het aantal ondernemers dat zijn voorraden als te hoog bestempelde, oplopen. Daardoor vertraagde de voorraadvorming in 2005, wat leidde tot een negatieve bijdrage tot de economische groei (-0,5 procentpunt). Voor 2006 wordt verondersteld dat de voorraadwijzigingen een nulbijdrage leveren tot de economische groei.

➤➤ Uitvoer en invoer

Bij de vooruitzichten van de Belgische uitvoer zijn twee factoren van belang: de groei van de buitenlandse afzetmarkten en de competitiviteit.

De buitenlandse afzetmarkten van België, berekend op basis van de verwachte invoergroei van onze belangrijkste handelspartners, tekenden een groei

van 5,8 % op in 2005 tegenover 8,6 % in 2004. Die groeivertraging van de buitenlandse afzetmarkten is in lijn met de evolutie van de wereldhandel, die in 2005 slechts met 7,3 % aantrok tegenover 10,7 % in 2004. In 2006 zou de groei van de potentiële afzetmarkten, net als het wereldhandelsvolume, licht versnellen op jaarbasis (6,4 %).

Na een forse appreciatie van de effectieve wisselkoers voor België in de afgelopen jaren (2001-2004) kwam er in 2005 een einde aan de opwaartse beweging. In het eerste kwartaal van 2005 apprecieerde de effectieve wisselkoers nog licht, maar in de volgende drie kwartalen was er een aanzienlijke depreciatie, vooral als gevolg van het waardeverlies t.o.v. de dollar. Dat verbeterde de competitiviteit van de Belgische exporteurs t.o.v. landen buiten de eurozone. Door niveaueffecten stabiliseerde de effectieve wisselkoers zich echter op jaarbasis (+0,1 %). In de loop van 2006 zou de effectieve wisselkoers licht appreciëren, maar jaargemiddeld ongeveer stabiliseren (-0,1 %). De evolutie van de Belgische uurloonkosten, die in 2005 en 2006 sneller zouden toenemen dan het gemiddelde van onze drie belangrijkste handelspartners, zou wegen op de competitiviteit.

In de eerste jaarhelft van 2005 viel de uitvoer terug, maar liet vervolgens een sterke groei optekenen in de tweede jaarhelft en kwam op jaarbasis 2,2 % hoger uit dan in 2004. Het verlies aan marktaandeel, berekend als het verschil in groei tussen de potentiële uitvoermarkten en de uitvoer, nam aanzienlijk toe in 2005. In 2006 zou de uitvoergroei versnellen tot 4,7 % op jaarbasis, al wordt de dynamiek in de loop van het jaar minder uitgesproken in navolging van de internationale conjunctuur. Dankzij de verbeterde prijscompetitiviteit zou het verlies aan marktaandeel dit jaar minder groot zijn dan in 2005.

Door de gematigde ontwikkeling van de binnenlandse vraag zou de invoer in volumetermen (4,1 %) minder snel stijgen dan de uitvoer in 2006.

➤➤ Reëel bruto nationaal inkomen

Het reëel bruto nationaal inkomen (bni) is een nationaal concept (inkomen van de ingezetenen), terwijl het bbp tegen constante prijzen de geproduceerde toegevoegde waarde binnen de landsgrenzen omvat. Het verschil tussen beide parameters wordt gevormd door de ontwikkeling van het saldo van de primaire inkomens uit het buitenland en door de evolutie van de ruilvoet.

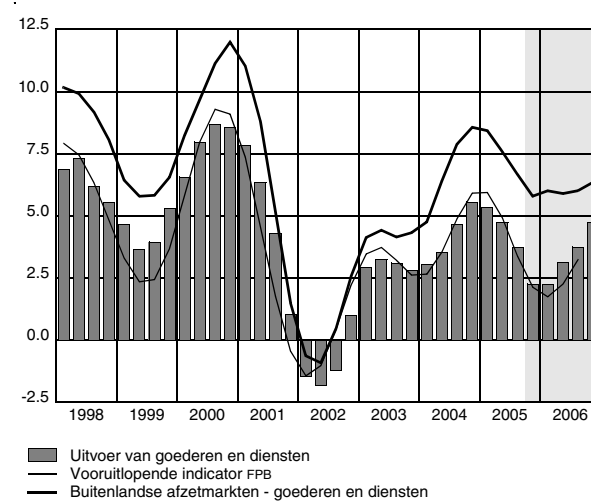
In 2005 groeide het reëel bni minder sterk dan het bbp tegen constante prijzen (resp. 0,9 % en 1,5 %). Het groeiverschil was volledig toe te schrijven aan de ruilvoetverslechtering, want het saldo van de primaire inkomens met het buitenland leverde een licht positieve bijdrage tot de bni-groei. De nega-

Daardoor levert de netto-uitvoer een positieve bijdrage van 0,7 procentpunt tot de economische groei in 2006.

De internationale prijzen zonder energie – uitgedrukt in euro – stegen nauwelijks in 2005 (0,2 %), maar als gevolg van de forse toename van de olieprijs versnelden de Belgische invoerprijzen aanzienlijk (6,9 %). In 2006 zouden de internationale prijzen zonder energie – uitgedrukt in euro – met 0,9 % toenemen, maar de olieprijsstijging is beperkter dan vorig jaar, waardoor de Belgische invoerprijzen veel minder toenemen dan in 2005 (2,8 %). De uitvoerprijzen zouden, net als in 2005, minder snel stijgen dan de invoerprijzen (2,3 % t.o.v. 6 % in 2005), waardoor de ruilvoet ook dit jaar verslechtert (-0,5 % na -0,8 % in 2005).

Ondanks de toename van de netto-uitvoer tegen constante prijzen neemt het saldo van de lopende rekening uitgedrukt in procent van het bbp nauwelijks toe (2,6 % tegenover 2,4 % in 2005) als gevolg van de ongunstige ruilvoetontwikkeling.

FIGUUR 13 Uitvoer van goederen en diensten
Voortschrijdende gemiddelde groei over 4 kwartalen

Bron: CPB, INR, FPB

tieve ruilvoetontwikkeling wordt verklaard door de stijging van de olieprijs, die leidt tot kosten die niet volledig worden doorgerekend in de uitvoerprijzen. De appreciatie van de Belgische effectieve wisselkoers beperkte echter de toename van de overige invoerprijzen en heeft de ruilvoetverslechtering in 2005 nog enigszins getemperd.

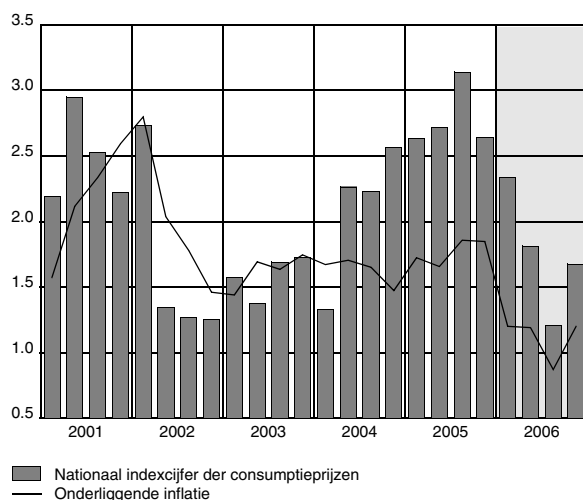
Het groeicijfer van het reëel bni zou ook in 2006 (1,7 %) lager liggen dan de bbp-groei tegen constante prijzen (2,2 %) als gevolg van een verdere ruilvoetverslechtering, veroorzaakt door de hoge olieprijs en een lichte depreciatie van de effectieve wisselkoers voor België.

3. Ontwikkeling van prijzen en lonen

►► Binnenlands prijsverloop

In 2005 kwam de inflatie, gemeten aan de hand van het nationaal indexcijfer der consumptieprijzen (NICP), uit op 2,8 %. Tussen januari en september liep de inflatie op van 2,3 % tot 3,2 %. Die evolutie is bijna uitsluitend het gevolg van de gestage toename van de ruwe olieprijs van 44 dollar per vat in januari tot 64 dollar per vat in augustus die gepaard ging met een depreciatie van de euro tegenover de dollar. Samen met een daling van de Brentprijs tot gemiddeld 57 dollar viel de inflatie terug tot gemiddeld 2,6 % in het laatste kwartaal van vorig jaar. Daarenboven werd de prijsevolutie van energieproducten neerwaarts beïnvloed doordat de overheid tussen oktober en december een deel van de btw op stookolie terugbetaalde aan de gezinnen om de gevolgen van de olieprijsstijgingen op hun energiefactuur te beperken.¹²

FIGUUR 14 Inflatie: verloop op kwartaalbasis
Jaar-op-jaargroei

Bron: FOD Economie, FPB

Na een relatief stabiele evolutie in 2003 en 2004, trok de onderliggende inflatie¹³ ondanks de gematigde ontwikkeling van de loonkosten aan van 1,6 % in het eerste kwartaal van 2005 tot 1,9 % in het vierde kwartaal. Die toename is vooral te wijten aan de

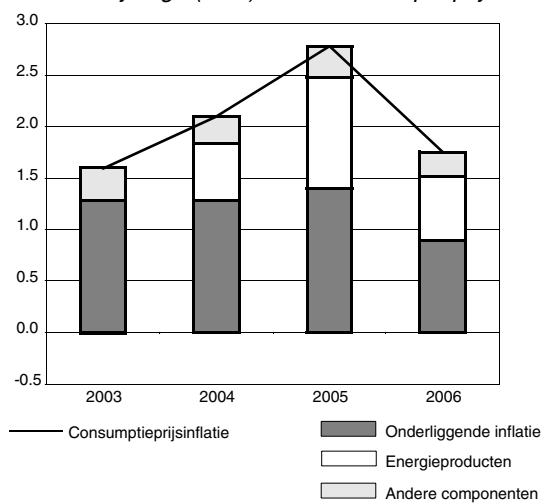
(12) Concreet werd een korting van maximaal 17,35 % op de stookoliefactuur toegekend zonder dat die korting ertoe mocht leiden dat de betaalde prijs per liter stookolie minder dan 0,5 euro bedroeg.

(13) Daartoe wordt het NICP gezuiverd voor de impact van prijsveranderingen van administratieve aard en het prijsverloop van traditioneel sterk volatiele componenten. Worden daarom uitgesloten bij de berekening van de onderliggende inflatie: het effect van wijzigingen van btw, accijnzen en andere indirecte belastingen, de verkeersbelasting, alsook het prijsverloop van waterverbruik, energie, tabak, alcoholhoudende dranken, vleesproducten en verse groenten en fruit.

(vertraagde) reactie van de onderliggende inflatie op olieprijsstijgingen. De prijs voor een vat Brent uitgedrukt in euro nam immers met gemiddeld 32 % per jaar toe in 2004 en 2005.

In 2006 zou de inflatie terugvallen tot 1,8 %. Figuur 15 toont dat die evolutie vooral het gevolg is van een forse daling van de onderliggende inflatie en een kleinere bijdrage van de energieproducten tot de consumptieprijsinflatie.

FIGUUR 15 Opsplitsing van het indexcijfer der consumptieprijzen
Bijdrage (in %) tot de consumptieprijsinflatie

Bron: FOD Economie, FPB

Sinds januari 2006 wordt de inflatie gemeten aan de hand van een nieuwe korf van producten. De samenstelling daarvan is gebaseerd op de gezinsbudgetenquête van 2004, terwijl tot december 2005 het bestedingspatroon van de particulieren in 1996 als referentie gold. Een aantal nieuw opgenomen producten (zoals gsm's en personal computers) ondergaan een veel gematigder of zelfs dalend prijsverloop waardoor de gemeten prijstoename volgens het nieuwe indexcijfer (basis 2004) lager uitvalt dan volgens de oude consumptieprijsindex (basis 1996).

Hoewel de ontwikkeling van de loonkosten zeer gematigd blijft, wordt de onderliggende inflatie nog steeds hoger gestuwd door de indirecte effecten van de olieprijsstijging. Die opwaartse druk wordt echter meer dan gecompenseerd door de wijziging in de samenstelling van de indexkorf die vooral inwerkt op de onderliggende inflatie. Daardoor zou de onderliggende inflatie in 2006 op 1,1 % uitkomen tegenover 1,8 % vorig jaar. Een vergelijking van de toename van het NICP (1,8 %) en die van de deflator van de particuliere consumptie (2,3 %) - die niet

beïnvloed wordt door de invoering van het nieuwe indexcijfer - geeft een idee over de impact van de overgang naar het nieuwe indexcijfer.

De jaargemiddelde toename van de ruwe olieprijsen uitgedrukt in euro zou dit jaar 24 % bedragen, tegenover 42 % vorig jaar. Door de impact daarvan op de benzine- en dieselprijzen, zou de bijdrage van de energieproducten tot de inflatie 0,4 procentpunt lager liggen in 2006 dan in 2005. Dit jaar wordt de stijging van de motorbrandstofprijzen eveneens in de hand gehouden door een tijdelijke afschaffing van het zogenaamde 'klikstelsel', waardoor de accijnzen op benzine en diesel van 2003 tot 2005 jaarlijks toenamen¹⁴. Het 'omgekeerde klikstelsel'¹⁵, dat ingevoerd werd midden 2005, zorgde er wel voor dat driekwart van de accijnsverhogingen op diesel in 2005 weggewerkt waren tegen het eind van het jaar. De accijnzen op benzine bleven daarentegen ongewijzigd aangezien de kaap van 1,5 euro per liter niet overschreden werd. Hoewel het 'omgekeerde klikstelsel' in principe blijft bestaan, wordt het niet meer automatisch toegepast. Er wordt dan ook verondersteld dat de accijnzen op

(14) Concreet voorziet het 'klikstelsel' erin dat elke prijsdaling van benzine of diesel voor de helft gecompenseerd wordt door een accijnsverhoging. De maximale accijnsstijging bedroeg zowel voor diesel als benzine 2,8 eurocent per liter per jaar tot 2004. In 2005 werd het plafond voor diesel opgetrokken tot 3,5 eurocent per liter per jaar terwijl het voor benzine ongewijzigd bleef.

(15) Zoals de naam doet vermoeden, zorgt het 'omgekeerde klikstelsel' ervoor dat prijsstijgingen van benzine of diesel gedeeltelijk gecompenseerd worden door een accijnsverlaging. Dit stelsel treedt pas in werking als de prijs van diesel of benzine hoger ligt dan respectievelijk 1,1 of 1,5 euro per liter.

benzine en diesel in 2006 ongewijzigd blijven. Die hypothese impliceert dat het gemiddeld bedrag aan accijnzen voor een liter diesel dit jaar ongeveer 3 % lager ligt dan vorig jaar, terwijl voor benzine een toename van meer dan 1 % opgetekend wordt.

Ondanks de kleinere toename van de olieprijsen, zou de bijdrage van energieproducten voor verwarming en verlichting dit jaar even groot zijn dan vorig jaar door enkele elkaar compenserende bewegingen: terwijl de stookolieprijs minder sterk stijgt, ligt de groei van de gas- en elektriciteitsprijzen dit jaar hoger dan in 2005. De gasprijzen reageren immers met enkele maanden vertraging op de evolutie van de ruwe olieprijsen, waardoor ze in de loop van dit jaar nog sterk zouden toenemen. Die toename wordt evenwel beperkt omdat de overheid in navolging van de korting op de stookoliefactuur (cf. supra), ook een korting van 6,4 % toekent op het gasverbruik tijdens de eerste helft van 2006. De sterkere toename van de elektriciteitsprijzen dit jaar is nauwelijks het gevolg van de evolutie van de Brentprijs, maar van de uitzonderlijke daling van de elektriciteitsprijs in 2005 die zich niet zou herhalen in 2006.

De gezondheidsindex, die geen rekening houdt met de prijsevolutie van motorbrandstoffen, alcoholhoudende dranken en tabaksproducten, nam vorig jaar toe met 2,2 %. In 2006 zou de stijging van de gezondheidsindex terugvallen tot 1,7 % dankzij de lagere onderliggende inflatie. Dat cijfer sluit ook nauwer aan bij de groei van het NICP omdat de bijdrage van de motorbrandstofprijzen tot de inflatie fors zou afnemen.

►► Indexering overheidslonen en sociale uitkeringen

De spilindex voor de overheidssector werd laatst overschreden in juli van vorig jaar. Overeenkomstig de maandvooruitzichten voor de gezondheidsindex zou de volgende overschrijding van de spilindex (die momenteel 104,14 bedraagt) plaatsvinden in november 2006. Als gevolg daarvan zouden de sociale uitkeringen in december 2006 en de lonen en wedden van het overheidspersoneel in januari 2007 met 2 % aangepast worden aan de toegenomen levensduurte.¹⁶

(16) De programmawet van 2 januari 2001 (BS 13.01.2001) (art. 24-26) heeft de indexwetten van augustus 1971 en maart 1977 gewijzigd. Sinds begin 2001 worden de sociale uitkeringen geïndexeerd één maand nadat de afgevlakte (4-maandelijks voortschrijdend gemiddelde) gezondheidsindex de spilindex bereikt. De indexeringsmodaliteiten voor de wedden van het overheidspersoneel bleven ongewijzigd, d.w.z. dat die twee maanden na het overschrijden van de spilindex aangepast worden aan de gestegen levensduurte.

►► Loonontwikkeling in de marktsector

Ontwikkeling van de loonkosten

Met een groei van respectievelijk 1,7 % en 2,2 % in 2003 en 2004, bleef de gecumuleerde uurloonskostenstijging tijdens die twee jaar (3,9 %) ruim binnen de indicatieve groeinorm van 5,4 % voor de loonkosten per gewerkt uur, die door de sociale partners werd overeengekomen in het centraal akkoord voor de periode 2003-2004. Dat was vooral te danken aan een kleinere brutoloonstijging vóór indexering (1,2 %) dan vooropgesteld in het loonakkoord (2,4 %). Bovendien zorgde een daling van de impli-

ciete werkgeversbijdragevoet in ruime zin¹⁷ ervoor dat de groei van de nominale uurloonskosten 0,2 procentpunt lager uitviel dan die van de nominale bruto-uurlonen.

(17) D.w.z. de werkgeversbijdragen betaald aan de sociale zekerheid en de federale overheid, de fictieve bijdragen en de extralegale bijdragen (betaald aan de verzekeringssector), uitgedrukt in procent van de brutoloonmassa.

TABEL 1 Opbouw van de loonkosten in de marktsector

	2003	2004	2005	2006
Nominale uurloonskosten	1,7	2,2	2,5	2,4
Verhoging als gevolg van:				
Automatische loonindexering	1,3	1,6	2,1	1,8
Totale werkgeversbijdragen ^a	0,4	-0,5	-0,2	0,0
Bruto-uurloonsstijging vóór indexering ^b	0,0	1,1	0,6	0,6

a. Wettelijke, extralegale en fictieve werkgeversbijdragen.

b. Reële conventionele loonsstijgingen plus loondrift.

In het kader van de wet van 26 juli 1996 ter bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen, werd door de sociale partners in januari 2005 een ontwerp van sociaal akkoord afgesloten voor de periode 2005-2006. Daarin wordt een gecumuleerde uurloonskostenstijging van 4,5 % voor beide jaren vooropgesteld als indicatieve norm voor de loononderhandelingen op sectoraal en ondernemingsvlak. Bij de bepaling van die norm werd een gecumuleerde toename van de gezondheidsindex van 3,3 % over beide jaren voorzien, wat een groei van 1,2 % van de brutolonen per uur vóór indexering impliceert. Als werkhypothese werd aangenomen dat die reële bruto-uurloonsstijging gelijk zal verdeeld worden over 2005 en 2006, m.a.w. een toename van 0,6 % per jaar.

De onverwacht sterke stijging van de energieprijzen sinds begin 2005 zou de gecumuleerde toename van de gezondheidsindex in 2005 en 2006 0,6 procent-

punt hoger brengen dan de veronderstelde indexering in het loonakkoord. Bijgevolg zou de gecumuleerde nominale bruto-uurloonsstijging in de marktsector 5,2 % bedragen.

De invloed van de werkgeversbijdragen op de evolutie van de uurloonskosten zou in de jaren 2005 en 2006 eerder gering uitvallen. Vorig jaar nam de impliciete werkgeversbijdragevoet in ruime zin met 0,2 procentpunt af dankzij de gematigde ontwikkeling van de bijdragen betaald aan de sociale zekerheid. In 2006 zouden de extralegale en fictieve werkgeversbijdragen sneller stijgen dan de brutoloonmassa, terwijl de werkgeversbijdragen betaald aan de sociale zekerheid iets trager zouden groeien dan de brutoloonmassa. Bijgevolg zou de impliciete werkgeversbijdragevoet in ruime zin zich stabiliseren in 2006. Al bij al zou de gecumuleerde toename van de nominale uurloonskosten in 2005-2006 (5 %) iets lager liggen dan die van de nominale bruto-uurlonen.

Loonlastenverlagingen

De loonlastenverlagingen voor de ondernemingen zullen stijgen met 747 miljoen tot 5960 miljoen in 2006. Die stijging is vooral toe te schrijven aan de loonsubsidies (plus 556 miljoen) via de maatregel 'nacht- en ploegenarbeid' (stijging van de voet van 2,5 % in 2005 naar 5,63 %) en de reeds voorziene budgetverhogingen voor de sociale maribel. Daarnaast zijn er werkgeversbijdrageverminderingen

(plus 192 miljoen), vooral via de nieuwe leeftijdsgebonden werkgeversbijdrageverminderingen voor de laagverdienende jongeren (120 miljoen in 2006).

Voor de laagverdienende werknemers wordt sinds 2005 en vooral in 2006 de werkbonus verder versterkt via gefaseerde verhogingen van de lageloongrens en de bovengrens aan de werknemersbijdragevermindering.

TABEL 2 Ex ante loonlastenverlagingen in de marktsector 1995-2006
(miljoenen euro)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Werkgeversbijdrageverminderingen	1035	1306	1185	1521	1495	2564	2934	2961	3020	3613	4057	4248
Loonsubsidies	0	0	13	86	210	432	525	496	634	833	1156	1711
Totaal werkgevers	1035	1306	1198	1607	1705	2996	3459	3457	3654	4446	5212	5960
Werkbonus	0	0	0	0	0	93	103	93	154	159	239	521

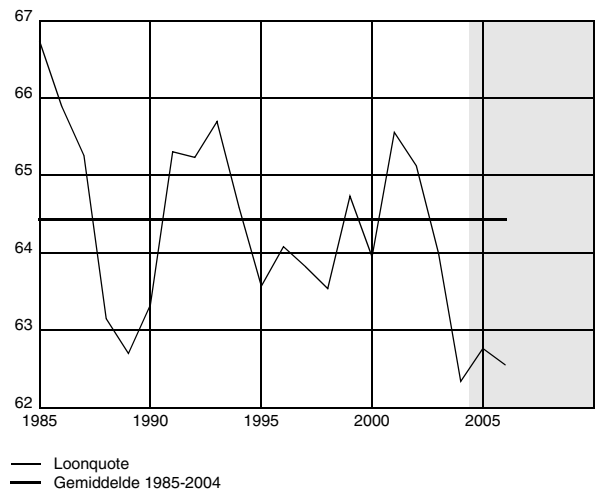
Ontwikkeling van de loonquote

De loonquote¹⁸ schommelde tijdens de jaren 1995-2000 rond 64 %. De aanzienlijke toename van de loonquote tot 65,6 % in 2001 - en de daling van de rendabiliteit als complement - kan worden toegeschreven aan twee factoren. Ten eerste namen de lonen vóór indexering sterker toe dan de productiviteit (die stagneerde). Ten tweede lag de loonindexering in de privésector een stuk hoger dan de groei van de deflator van de toegevoegde waarde.

De loonquote stabiliseerde zich min of meer in 2002 doordat de bovenstaande determinanten elkaar ongeveer compenseerden. Enerzijds groeiden de lonen vóór indexering minder sterk dan de productiviteit, anderzijds bleef de loonindexering de deflator van de toegevoegde waarde overtreffen.

De loonquote daalde aanzienlijk in 2003 en 2004 door de relatief sterke productiviteitswinst t.o.v. de reële loonkostenevolutie en door het achterblijven van de loonindexering op de groei van de deflator van de toegevoegde waarde als gevolg van de hogere energieprijzen. Tijdens de jaren 2005-2006 ligt het aandeel van het arbeidsinkomen in de toegevoegde waarde iets hoger dan in 2004 als gevolg van de zwakke productiviteitsontwikkeling in 2005. Met gemiddeld 62,7 % over beide jaren blijft de loonquote wel ruim onder het gemiddelde van de voorbije 20 jaar.

FIGUUR 16 Ontwikkeling van de loonquote
In procent van de toegevoegde waarde, sector van de ondernemingen

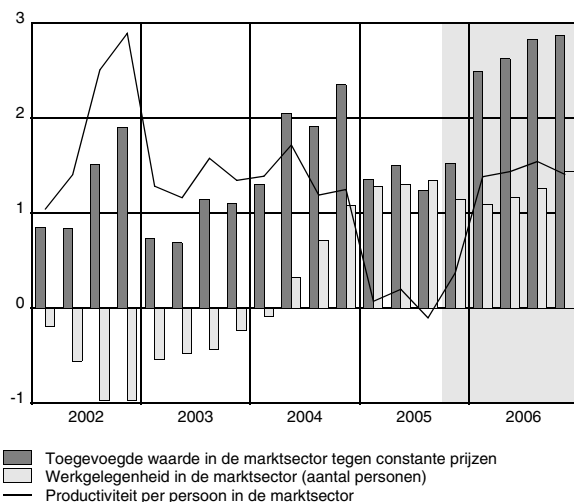

(18) Hier berekend als het aandeel van de loonkosten in de toegevoegde waarde van de institutionele sector van de ondernemingen.

4. Vraag en aanbod van arbeid

Kwartaal-op-kwartaal (en seizoengezuiverd) viel de groei van de toegevoegde waarde in de marktsector¹⁹ bijzonder sterk terug begin 2005 (van +0,4 % tijdens het vierde kwartaal van 2004 naar -0,3 % tijdens het eerste kwartaal van 2005). Die inzinking in de activiteit was weliswaar van zeer kortstondige duur: de groei trok onmiddellijk terug aan vanaf het tweede kwartaal (+0,6 %), bleef op dat peil tijdens de tweede jaarhelft en zou nog iets aan kracht winnen in de loop van 2006 (+0,8 % in het tweede kwartaal; +0,7 % tijdens de tweede jaarhelft). Dat kwartaalprofiel verklaart meteen waarom de jaar-op-jaargroei van de toegevoegde waarde abrupt terugvalt van 2,3 % op het einde van 2004 naar 1,4 % begin 2005, vervolgens blijft schommelen rond 1,4 % gedurende het gehele voorbije jaar, en begin dit jaar even abrupt terug stijgt tot 2,5 % en geleidelijk aantrekt tot 2,9 % tegen het einde van het jaar.

FIGUUR 17 Toegevoegde waarde, werkgelegenheid en productiviteit in de marktsector
Jaar-op-jaargroei

Bron: INR, FPB

Volgens het tot dusver beschikbaar statistisch materiaal (werkgelegenheidscijfers tot en met het derde kwartaal 2005; werkloosheidscijfers voor het gehele jaar 2005) zou de conjunctuurvertraging van begin 2005 weinig schade berokkend hebben aan de evolutie van de werkgelegenheid in de marktsector; kwartaal-op-kwartaal bleef het aantal jobs in de marktsector toenemen met 0,3 % tijdens het tweede en derde kwartaal van 2005. Ook tijdens het vierde kwartaal zou de werkgelegenheid kwartaal-op-kwartaal nog blijven stijgen (met 0,2 %), en vervolgens geleidelijk terug aantrekken tot 0,4 % groei op het einde van 2006.

(19) Inclusief werkgelegenheid binnen het 'dienstenchequeprogramma'.

Dit betekent dat de jaar-op-jaargroei van de werkgelegenheid gedurende de periode 2005-2006 een vrij vlak profiel heeft (slechts een beperkte terugval van 1,3 % begin 2005 naar 1,1 % eind 2005; vervolgens licht aantrekkend tot 1,4 % tegen eind 2006), zodat de jaar-op-jaarvertraging van de economische activiteit in 2005 vrijwel volledig wordt opgevangen door tijdelijk lagere productiviteitswinsten.

In jaargemiddelden valt de groei van de toegevoegde waarde terug van 2,1 % in 2004 naar 1,4 % in 2005 en de productiviteitsgroei per uur van 1,6 % naar 0,3 %. Door het cyclisch karakter in het verloop van de effectieve arbeidsduur per voltijdse werknemer (licht aantrekkend bij de behoorlijke economische groei in 2004; licht dalend ten gevolge van de conjunctuurvertraging in 2005), is de afname in de productiviteitsgroei per hoofd nog iets meer uitgesproken (van 1,6 % in 2004 naar 0,2 % in 2005).

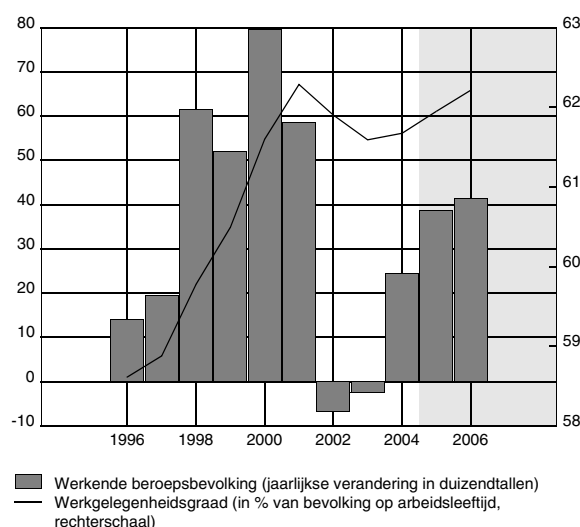
De onderliggende trend in de evolutie van de arbeidsduur blijft licht negatief, omdat het aandeel van de deeltijdse arbeid in de loontrekkende werkgelegenheid structureel toeneemt. Die tendens wordt nog steeds in de hand gewerkt door de sterke uitbreiding van het aantal personen dat een beroep kan doen op van overheidswege gesubsidieerde stelsels van deeltijdse werkgelegenheid. Het aantal personen dat in de marktsector een uitkering van de RVA ontvangt voor deeltijdse loopbaanonderbreking of onvrijwillig deeltijdse werkloosheid, nam toe met 18 400 in 2004 en met 19 700 in 2005 en zou verder stijgen met 13 900 in 2006. Daardoor stijgt het totale aandeel van die twee categorieën werknemers in de loontrekkende marktwerkgelegenheid van 4,6 % in 2003 naar 6,4 % in 2006.

Net zoals in 2004, zou echter ook in 2006 de hereniging van de economische activiteit (groei van de toegevoegde waarde met 2,4 %) gepaard gaan met een licht oplopende arbeidsduur per voltijdse werknemer, voldoende om de negatieve impact van het stijgende percentage deeltijders te compenseren. De gemiddelde arbeidsduur per loontrekkende in de marktsector zou daardoor constant blijven; zowel de productiviteitsgroei per hoofd als per uur zou volgend jaar 1,1 % bedragen. De productiviteitsgroei wordt tijdens de periode 2005-2006 gedrukt door de zeer matige evolutie van de brutolonen exclusief indexering (zie hoofdstuk 'prijzen en lonen') en door de verdere uitbreiding van het aantal personen dat binnen de veralgemeende activeringsmaatregel een beroep kan doen op een RVA-subsidie (toename met 8 500 personen in 2005 en met 3 600 personen in 2006).

Dat in jaargemiddelden de groei van de hoofdelijke werkgelegenheid in de marktsector vorig jaar beduidend hoger uitviel dan in 2004 (1,3 % tegen

0,5%), kan verrassend lijken, gegeven de beduidend lagere economische groei tijdens het afgelopen jaar. Twee verklaringen kunnen gegeven worden voor die vaststelling. Enerzijds werd er hierboven reeds op gewezen dat, wegens het uiterst tijdelijk karakter van de groeivertraging, de arbeidsmarkt blijkbaar weinig negatieve gevolgen ondervonden heeft van de conjunctuurinzinking. Anderzijds moet rekening gehouden worden met het kwartaalprofiel van de werkgelegenheidsevolutie tijdens de periode 2003-2004: de gemiddelde werkgelegenheidsgroei voor 2005 profiteert nog van het sterk oplopende kwartaalprofiel voor 2004 (positief overloopeffect dat op 0,5% becijferd kan worden), terwijl de gemiddelde werkgelegenheidsgroei voor 2004 niet ondersteund werd door werkgelegenheidscreatie in de loop van 2003 (overloopeffect van -0,1%). Voor 2006 zou de groei van de marktwerkgelegenheid eveneens 1,3% bedragen, met een gunstig overloopeffect van 0,4%.

FIGUUR 18 Ontwikkeling van de werkgelegenheid en de werkgelegenheidsgraad
Jaargemiddelden

Bron: FOD Werkgelegenheid, FPB

Het aantal (bruto-)arbeidsplaatsen binnen de marktsector dat gefinancierd wordt via het 'dienstchequeprogramma' loopt op van 4 300 in 2004 naar respectievelijk 13 100 in 2005 en 19 500 in 2006. Een belangrijk gedeelte van die activiteiten gaat echter gepaard met het omzetten van PWA²⁰-jobs of van zwartwerk (bij gezinnen) in reguliere arbeid (bij ondernemingen), zodat de netto-impact op de globale werkgelegenheid (marktsector inclusief dienstchequewerkgelegenheid plus werkgelegenheid bij gezinnen) eerder beperkt blijft. Bij de overheid daalde - voor het eerst in tien jaar - de werkgelegenheid licht in 2005 (met 300 personen); in 2006 zou de overheidswerkgelegenheid echter terug toenemen (met 1 300 personen). De toename van de totale

(20) PWA: plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen.

werkzame bevolking (marktwerkgelegenheid plus werkgelegenheid bij gezinnen en bij de overheid plus saldo grensarbeid) bedroeg uiteindelijk 38 600 personen (of een groei van 0,9%) in 2005 en zou 41 400 personen (groei van 1%) bedragen in 2006, tegen slechts 24 400 personen (groei van 0,6%) in 2004.

Doordat de minder bevolkte cohorten die tijdens de oorlog werden geboren de leeftijd van 65 jaar bereiken, neemt weliswaar ook de bevolking op arbeidsleeftijd nog fors toe in 2005 (met 31 900 personen) en in 2006 (met 37 100 personen), zodat de werkgelegenheidsgraad slechts matig stijgt gedurende die twee jaren (van 61,7% naar 61,9% in 2005 en naar 62,2% in 2006) en nog licht onder het niveau blijft dat reeds bereikt werd in 2001 (62,3%).

Terzelfdertijd stijgt de bevolking van 55 tot 64 jaar met 28 600 personen in 2005 en met 37 600 personen in 2006, terwijl het aantal dertigers afneemt met 30 100 personen in 2005 en met 28 900 personen in 2006. De structuur van de bevolking op arbeidsleeftijd verandert dus ten gunste van leeftijdsklassen met relatief lage activiteitsgraden, terwijl de leeftijdsklassen met traditioneel de hoogste activiteitsgraden aan belang inboeten. Daardoor draagt het geheel van demografische wijzigingen nog nauwelijks bij tot de ontwikkeling van het arbeidsaanbod.

Dat de beroepsbevolking²¹ nog fors toeneemt (met 38 900 personen of 0,8% in 2005 en met 35 800 personen of 0,7% in 2006) moet dus veeleer toegeschreven worden aan de structurele tendens naar hogere participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt, een fenomeen dat optreedt naarmate bevolkingscohorten die minder participeerden geleidelijk opgevolgd worden door nieuwe generaties die actiever zijn op de arbeidsmarkt. Die tendens wordt nog versterkt door de gevolgen van de pensioenhervorming (geleidelijk optrekken van de wettelijke leeftijd waarop vrouwen met pensioen gaan), die zorgt voor een belangrijke aanwas van het arbeidsaanbod bij vrouwen in de leeftijdsklasse 60-64 jaar. In 2005 neemt om die reden alleen de beroepsbevolking toe met 7 900 personen. In 2006 - wanneer de pensioenleeftijd van 63 jaar op 64 jaar gebracht wordt - zou die factor op zich zelfs zorgen voor een toename van 11 100 personen.

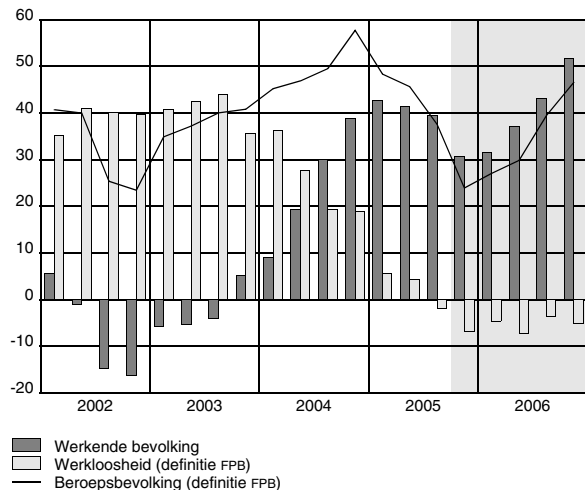
Ondanks de sterke absolute toename van de beroepsbevolking, stijgt de globale activiteitsgraad²² slechts van 72,1% in 2004 naar 72,3% in 2005 en naar 72,4% in 2006; dat die stijging beperkt blijft, heeft opnieuw te maken met het drukkend

(21) In ruime zin, inclusief 'niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen' ('oudere werklozen').

(22) Hier gedefinieerd als de verhouding tussen de beroepsbevolking in ruime zin van 15 jaar en ouder en de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar).

effect dat ceteris paribus uitgaat van de verandering in de leeftijdsstructuur van de bevolking op arbeidsleeftijd.

FIGUUR 19 Ontwikkeling van de werkende bevolking, de werkloosheid en de beroepsbevolking
Jaar-op-jaarverandering in duizendtallen

Bron: INR, RVA, FPB

Na drie opeenvolgende jaren van fors oplopende werkloosheidscijfers, stabiliseerde de werkloosheid²³ zich in 2005 (in jaargemiddelden een lichte toename met 300 personen). Met uitzondering van het tweede kwartaal, nam de werkloosheid kwartaal-op-kwartaal zelfs af gedurende het gehele afgelopen jaar; het jaargemiddelde van 2005 ondergaat echter nog de invloed van een positief overloopeffect 2004. Ook tijdens 2006 zou de jobcreatie perma-

(23) In ruime zin (definitie FPB): de bij de regionale instanties voor arbeidsbemiddeling geregistreerde werkzoekenden plus 'oudere werklozen'; uitgezuiverd voor de breuk in de reeksen die veroorzaakt wordt door de opname van alle PWA'ers in de administratieve cijfers voor uitkeringsgerechtigde volledig werklozen vanaf oktober 2004.

nent hoger liggen dan de toename van het arbeidsaanbod, zodat de werkloosheid kwartaal-op-kwartaal verder blijft afnemen en nu ook in jaargemiddelden daalt met 5 600 personen. De werkloosheidsgraad daalde van 14,4 % naar 14,3 % in 2005 en zou verder afnemen tot 14,1 % in 2006. De werkloosheidsgraad die door Eurostat gehanteerd wordt voor België²⁴ bleef op hetzelfde peil in 2005 als in 2004 (8,4 %) en zou licht afnemen (tot 8,3 %) in 2006.

Binnen de werkloosheid in ruime zin (definitie FPB) daalt het aantal 'niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen' ('oudere werklozen') verder²⁵ met 11 200 personen in 2005 en met 7 700 personen in 2006. Die daling wordt echter meer dan gecompenseerd door de sterke toename van het aantal volledig uitkeringsgerechtigde werkzoekenden van 50 jaar en meer (+16 300 personen in 2005 en +19 000 personen in 2006).

Ondanks de afname van de werkloosheid volgens de definitie van het FPB blijft het totale aantal RVA-uitkeringsgerechtigden²⁶ sterk stijgen, met 25 700 personen in 2005 (een groei van 2,5 %) en met 16 800 personen in 2006 (groei van 1,6 %). De ontkoppeling tussen de evolutie van de werkloosheid definitie FPB en van het aantal RVA-uitkeringsgerechtigden geldt reeds sinds het begin van dit decennium. Zij wordt voornamelijk verklaard door de sterke toename van het aantal werkende personen met een RVA-uitkering (deeltijdse loopbaanonderbrekers, onvrijwillig deeltijdse werklozen en personen in diverse activeringsprogramma's).

(24) Bron: NIS-enquête naar de arbeidskrachten.

(25) Door de maatregel die de bodemleeftijd voor het verwerven van het statuut van 'oudere werkloze' optrok van 50 jaar naar 58 jaar.

(26) Exclusief tijdelijke werkloosheid.

➤➤ Bijlage

Tabel A.	Internationale omgeving en financiële indicatoren
Tabel B.1.	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen lopende prijzen
Tabel B.2.	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen constante prijzen
Tabel B.3.	Deflatoren van het bbp en de belangrijkste bestedingscategorieën
Tabel B.4.	Loonmassa in de marktsector: evolutie en determinanten
Tabel B.5.	Situatie op de arbeidsmarkt
Tabel B.5.bis	Situatie op de arbeidsmarkt - detail
Tabel B.6.	Rekening van de particulieren
Tabel B.7.	Reëel beschikbaar inkomen van particulieren
Tabel B.8.	Rekening van de ondernemingen
Tabel B.9.	Verrichtingen met het buitenland

Tabel A. Internationale omgeving en financiële indicatoren*Groeivoeten - tenzij anders vermeld*

	2003	2004	2005	2006
Volume buitenlandse afzetmarkten van België	4.3	8.6	5.8	6.4
Nominale effectieve wisselkoers voor België (1) (2)	3.8	1.1	0.1	-0.1
Wisselkoers van de euro in dollar (aantal dollars voor 100 euro) (2)	113.1	124.4	124.4	122.5
Wereldhandelsprijzen				
Goederen excl. energie (in euro) (3)	-5.3	-1.3	0.2	0.9
Energie (Brent-olieprijs: USD per barrel)	28.8	38.2	54.4	66.5
Rentevoeten eurogebied (peil)				
Korte rente (EURIBOR op 3 maanden) (2)	2.3	2.1	2.2	2.9
Lange rente (10 jaar) (2) (4)	4.1	4.1	3.4	3.6
Rentevoeten België (peil)				
Korte rente (interbancair tarief, 3 maanden)	2.3	2.1	2.2	2.9
Lange rente (OLO, 10 jaar)	4.1	4.1	3.4	3.6

(1) Een positief (negatief) teken wijst op een appreciatie (depreciatie)

(2) Toekomstige waarden: technische hypothese berekend op basis van termijnkoersen

(3) Gewogen gemiddelde van de goederenuitvoerprijzen (excl. energie) van onze handelspartners

(4) Gewogen gemiddelde voor de landen van het eurogebied

Tabel B.1. Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen lopende prijzen*Miljarden euro*

	2003	2004	2005	2006
Consumptieve bestedingen van de particulieren	146.92	152.84	159.62	165.92
Consumptieve bestedingen van de overheid, waarvan:	63.09	66.07	68.95	71.85
a. Netto-aankopen van goederen en diensten	5.75	5.97	6.01	6.26
b. Lonen, wedden en pensioenen	33.73	34.68	36.23	37.42
c. Sociale uitkeringen in natura	18.93	20.60	21.43	22.77
Bruto vaste kapitaalvorming	51.62	54.26	59.08	61.16
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	34.70	36.04	39.52	39.89
b. Overheidsinvesteringen	4.51	4.59	5.28	6.24
c. Investeringen in woongebouwen	12.41	13.63	14.29	15.03
Voorraadwijziging	0.81	3.34	2.14	2.25
Totaal van de nationale bestedingen	262.45	276.50	289.80	301.19
Uitvoer van goederen en diensten	222.48	241.52	261.54	280.32
Invoer van goederen en diensten	210.34	229.93	252.88	270.77
Bruto binnenlands product	274.58	288.09	298.46	310.74
Bruto nationaal inkomen	278.37	290.70	301.75	314.17

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

Tabel B.2. Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen constante prijzen

Groeivoeten

	2003	2004	2005	2006
Consumptieve bestedingen van de particulieren	0.9	1.5	1.2	1.6
Consumptieve bestedingen van de overheid, waarvan:	2.5	2.0	1.1	1.8
a. Netto-aankopen van goederen en diensten	2.5	3.0	-2.7	1.8
b. Lonen, wedden en pensioenen	1.2	0.8	1.3	1.4
c. Sociale uitkeringen in natura	5.1	4.5	0.9	2.9
Bruto vaste kapitaalvorming	-0.7	4.2	8.0	1.3
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	-2.3	3.1	8.9	-1.0
b. Overheidsinvesteringen	1.3	1.3	14.2	15.2
c. Investeringen in woongebouwen	3.8	9.0	3.0	2.5
Voorraadwijziging (2)	0.0	0.4	-0.5	0.0
Totaal van de nationale bestedingen	1.0	2.6	2.1	1.6
Uitvoer van goederen en diensten	2.9	6.2	2.2	4.7
Invoer van goederen en diensten	3.1	6.4	2.9	4.1
Netto-uitvoer (2)	-0.1	0.1	-0.5	0.7
Bruto binnenlands product	0.9	2.6	1.5	2.2
Reëel bruto binnenlands inkomen	0.8	2.2	0.7	1.7
Reëel bruto nationaal inkomen	1.0	1.7	0.9	1.7

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

(2) Bijdrage tot de groei van het bbp

Tabel B.3. Deflatoren van het bbp en de belangrijkste bestedingscategorieën

<i>Groeivoeten</i>	2003	2004	2005	2006
Consumptieve bestedingen van de particulieren	1.6	2.5	3.2	2.3
Consumptieve bestedingen van de overheid, waarvan:	2.2	2.7	3.2	2.4
a. Netto-aankopen van goederen en diensten	-3.0	0.8	3.3	2.4
b. Lonen, wedden en pensioenen	2.5	2.0	3.2	1.9
c. Sociale uitkeringen in natura	3.4	4.2	3.2	3.2
Bruto vaste kapitaalvorming	1.2	0.8	0.8	2.2
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	1.1	0.7	0.7	1.9
b. Overheidsinvesteringen	0.1	0.4	0.7	2.5
c. Investeringen in woongebouwen	1.2	0.8	1.8	2.6
Totaal van de nationale bestedingen	1.9	2.7	2.7	2.3
Uitvoer van goederen en diensten	-2.1	2.2	6.0	2.3
Invoer van goederen en diensten	-2.0	2.8	6.9	2.8
Ruilvoet	-0.1	-0.5	-0.8	-0.5
Bruto binnenlands product	1.7	2.3	2.1	1.9
<i>Pro memorie:</i>				
Deflator van de totale finale vraag	0.0	2.4	4.2	2.3
Bijdrage van:				
(a) Kosten van binnenlandse oorsprong = (a1)+(a2)+(a3)	0.9	1.3	1.2	1.0
(a1) Loonkosten per product	0.2	0.1	0.7	0.4
(a2) Netto indirecte belastingen per product	0.0	0.4	0.1	0.1
(a3) Winstmarges per product (2)	0.7	0.8	0.4	0.5
(b) Invoerkosten	-0.9	1.2	3.0	1.3

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

(2) Bruto-exploitatieoverschot van de nationale economie en gemengd inkomen van de zelfstandigen

Tabel B.4. Loonmassa in de marktsector: evolutie en determinanten*Jaargemiddelde groeivoeten, tenzij anders vermeld*

	2003	2004	2005	2006
<i>Loontrekkenden in de marktsector</i>				
Loonkost per werkelijk arbeidsuur	1.7	2.2	2.5	2.4
Loonkost per persoon	1.4	2.2	2.3	2.4
Brutoloon per werkelijk arbeidsuur	1.3	2.7	2.7	2.4
Brutoloon per persoon	1.1	2.7	2.5	2.4
Indexering	1.3	1.6	2.1	1.8
Brutoloon per werkelijk arbeidsuur voor indexering	0.0	1.1	0.6	0.6
Brutoloon per persoon voor indexering	-0.2	1.1	0.4	0.6
Werkgelegenheid loontrekkenden (in aantal uren)	-0.5	0.7	1.3	1.5
Werkgelegenheid loontrekkenden (in aantal personen)	-0.3	0.7	1.4	1.5
Loonmassa inclusief werkgeversbijdragen (1)	1.2	2.9	3.8	4.0
Loonmassa exclusief werkgeversbijdragen	0.8	3.5	4.0	4.0
<i>Impliciete bijdragevoeten (in % van brutoloonmassa)</i>				
Werkgeversbijdragen (sensu lato) (1)	34.7	34.0	33.8	33.8
Werkgeversbijdragen (sensu stricto) (2)	25.1	24.7	24.4	24.3
Werknemersbijdragen (3)	11.4	11.5	11.4	11.1
<i>Inflatie en indexering</i>				
Inflatie: nationaal indexcijfer der consumptieprijzen	1.6	2.1	2.8	1.8
Inflatie: gezondheidsindex	1.5	1.6	2.2	1.7
Indexering lonen en wedden overheidssector	1.3	1.3	2.3	1.5
Indexering sociale prestaties	1.3	1.3	2.3	1.3
<i>Marktsector (loontrekkenden en zelfstandigen)</i>				
Toegevoegde waarde in constante prijzen	1.1	2.1	1.4	2.4
Arbeidsvolume (in aantal uren)	-0.6	0.5	1.1	1.3
Productiviteit per werkelijk arbeidsuur	1.7	1.6	0.3	1.1

(1) Inclusief fictieve, extra-legale en werkgeversbijdragen ontvangen door de federale overheid

(2) Werkgeversbijdragen ontvangen door de sociale zekerheid

(3) Exclusief vrijwillige werknemersbijdragen

Tabel B.5. Situatie op de arbeidsmarkt*Duizendtallen, jaargemiddelden*

	2003	2004	2005	2006
I. Totale bevolking (II+III)	10376.1	10421.1	10457.1	10479.2
I.bis Bevolking op arbeidsleeftijd	6804.8	6835.2	6867.1	6904.2
II. Inactieve bevolking (concept FPB)	5500.4	5495.6	5492.6	5479.0
III. Beroepsbevolking (concept FPB) (IV+V+VI)	4875.7	4925.6	4964.5	5000.2
IV. Binnenlandse werkgelegenheid	4140.8	4164.5	4203.0	4244.1
(a) Loon- en weddetrekkenden	2687.4	2706.7	2741.3	2779.9
(b) Zelfstandigen	677.7	675.3	679.5	680.7
(c) Overheidsadministratie	775.6	782.5	782.2	783.5
V. Grensarbeid (saldo)	50.3	51.0	51.1	51.3
VI. Werkloosheid (concept FPB)	684.6	710.1	710.4	704.8
(a) Werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (1)	412.8	434.8	443.4	445.8
(b) Overige verplicht ingeschreven werklozen	84.7	92.3	92.8	92.6
(c) Niet verplicht ingeschreven werkzoekenden	40.7	46.1	48.4	48.4
(d) Oudere niet-werkzoekende uvw's (2)	146.4	136.9	125.7	118.0
Werkloosheidsgraad (VI/III)	14.0	14.4	14.3	14.1
Activiteitsgraad (III/I.bis)	71.7	72.1	72.3	72.4
Werkgelegenheidsgraad (IV+V/I.bis)	61.6	61.7	61.9	62.2
<i>Pro memorie</i>				
Werkloosheidsgraad (Eurostat standaard)	8.2	8.4	8.4	8.3

(1) Exclusief PWA werkgelegenheid

(2) Stat Info definitie (op basis van betalingen)

Tabel B.5.bis Situatie op de arbeidsmarkt - detail*Duizendtallen, jaargemiddelden*

	2003	2004	2005	2006
I. Totale bevolking (II+III)	10376.1	10421.1	10457.1	10479.2
I.bis Bevolking op arbeidsleeftijd	6804.8	6835.2	6867.1	6904.2
II. Inactieve bevolking (concept FPB)	5500.4	5495.6	5492.6	5479.0
<i>waarvan: met RVA-uitkering</i>	171.6	176.1	180.4	185.7
- Vrijgestelden om sociale en familiale redenen (1)	6.7	5.8	7.0	8.5
- Vrijgestelden om reden van studies (1)	15.4	16.7	19.2	21.4
- Volledige loopbaanonderbreking (1)(2)	28.4	28.6	29.0	29.1
- Conventioneel voltijds brugpensioen (1)	107.9	109.9	109.0	109.5
- Volledig werklozen in beroepsopleiding (1)	13.2	15.1	16.2	17.2
III. Beroepsbevolking (concept FPB) (IV+V+VI)	4875.7	4925.6	4964.5	5000.2
IV. Binnenlandse werkgelegenheid	4140.8	4164.5	4203.0	4244.1
<i>waarvan: ingeschreven bij RVA/BGDA/FOREM/VDAB (3):</i>	289.0	331.3	360.9	375.1
<i>- met RVA-uitkering:</i>	217.7	247.5	274.1	290.9
* Deelt. IGU (4) + onvrijw. deelt. met uitkering (1)	42.1	44.1	47.9	48.7
* Activering (1)	45.6	54.0	58.9	60.2
** Plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen (1)	17.1	16.4	12.9	10.3
** Herinschakelingsprogramma (1)	2.5	0.5	-0.0	-0.0
** Plan 'activa' (1)	20.6	31.1	39.6	43.2
** Herintegratie oudere werklozen (1)	0.3	0.7	1.2	1.7
** Doorstromingsprogramma (1)	5.1	5.2	5.1	5.0
** Eerste werkervaring (1)	0.0	0.0	0.0	0.0
* Gedeeltelijke loopbaanonderbreking (1)(2)	128.2	147.8	165.9	180.6
* Deelt. bruggepensioneerden (1)	1.1	0.9	0.9	0.8
* Volledig werklozen tewerkgesteld in beschutte werkplaats (1)	0.7	0.7	0.6	0.5
<i>- zonder RVA-uitkering:</i>	71.2	83.8	86.8	84.2
* Deelt. zonder IGU (4)	12.0	24.6	35.2	35.2
* Deeltijds werkende jongeren in wachttijd	10.7	9.0	7.6	4.9
* Vrij ingeschreven werkzoekenden en andere	48.6	50.3	44.0	44.1
V. Grensarbeid (saldo)	50.3	51.0	51.1	51.3
VI. Werkloosheid (concept FPB)	684.6	710.1	710.4	704.8
(a) Werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (5)	412.8	434.8	443.4	445.8
(b) Overige verplicht ingeschreven werklozen	84.7	92.3	92.8	92.6
- Jongeren in wachttijd	49.2	52.0	51.5	51.3
- Andere, waarvan:	35.5	40.3	41.3	41.3
* Aanspraak op overbruggingsuitkering (1)	0.3	0.3	0.3	0.2
(c) Niet verplicht ingeschreven werkzoekenden	40.7	46.1	48.4	48.4
(d) Oudere niet-werkzoekende uvw's (1)	146.4	136.9	125.7	118.0
p.m. Uitkeringsgerechtigd na vrijwillig deeltijdse betrekking (1)	30.1	31.1	31.1	31.1
p.m. Tijdelijke werkloosheid (1) (budgettaire eenheden)	39.2	34.2	34.4	33.0
p.m. uvw-wz (1)(6) - jaarlijkse verandering	45.5	18.9	2.5	-0.3

(1) Stat Info definities (op basis van betalingen)

(2) Inclusief tijdskrediet

(3) Zonder inbegrip van de tijdelijke werkloosheid

(4) Deeltijdse werknemers met behoud van rechten die al dan niet een inkomensgarantie-uitkering (IGU) genieten

(5) Exclusief PWA werkgelegenheid

(6) Inclusief PVA-vrijgestelden

Tabel B.6. Rekening van de particulieren (1)

Miljarden euro

	2003	2004	2005	2006
I. Lopende transacties				
a. Middelen	255.25	261.78	272.09	282.08
1. Netto-exploitatieoverschot	7.35	7.48	7.87	8.41
2. Gemengd inkomen	20.28	20.16	21.15	21.82
3. Beloning van werknemers	146.03	150.25	156.11	161.97
Brutolonen	108.25	111.81	116.30	120.54
Werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers	28.73	29.22	30.11	31.24
Toegerekende sociale premies ten laste van werkgevers	9.05	9.22	9.70	10.19
4. Netto-inkomen uit vermogen	25.36	25.83	26.59	27.37
Ontvangen rente	13.15	12.02	12.26	12.57
Betaalde rente (-)	2.56	1.92	2.00	2.08
Winstuitkeringen	9.95	10.47	10.96	11.23
Overige	4.81	5.26	5.37	5.65
5. Sociale uitkeringen	52.79	54.69	56.82	58.92
6. Overige netto-inkomensoverdrachten	1.67	1.56	1.71	1.74
7. Mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	1.77	1.81	1.83	1.86
b. Bestedingen	240.43	249.01	259.36	268.39
1. Belastingen op inkomen en vermogen	37.24	38.47	39.99	40.54
2. Sociale premies, waarvan:	56.26	57.70	59.75	61.93
Werkelijke sociale premies	47.31	48.59	50.17	51.86
Toegerekende sociale premies	8.95	9.11	9.59	10.07
3. Consumptieve bestedingen	146.92	152.84	159.62	165.92
c. Nettobesparingen	14.82	12.78	12.73	13.68
II. Kapitaaltransacties				
a. Middelen	0.59	1.09	0.88	0.91
b. Bestedingen	6.24	8.44	8.62	9.14
1. Bruto vaste kapitaalvorming	14.58	15.86	16.72	17.49
2. Afschrijvingen (-)	9.66	9.74	9.94	10.20
3. Vermogensheffingen	1.40	2.19	1.72	1.73
4. Veranderingen in voorraden en saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	-0.10	-0.10	-0.10	-0.10
5. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	-0.20	-0.02	-0.02	-0.02
6. Overige te betalen kapitaaloverdrachten	0.22	0.25	0.24	0.23
III. Vorderingenoverschot (+) of tekort (-)	9.18	5.43	4.99	5.45
in % van het bbp	3.34	1.88	1.67	1.75

(1) Huishoudens (inbegrepen zelfstandigen) en izw's ten behoeve van huishoudens

Tabel B.7. Reëel beschikbaar inkomen van particulieren (1)

Groeivoeten

	2003	2004	2005	2006
Primair bruto-inkomen	-1.3	-0.2	0.6	1.3
<i>a. Lonen, waarvan:</i>	0.2	0.4	0.7	1.4
Ondernemingen	-0.4	0.4	0.5	1.6
Overheid	2.1	0.3	1.2	0.9
Grensarbeiders	2.6	1.7	0.0	-0.0
<i>b. Bruto-exploitatietooverschot en inkomen zelfstandigen</i>	-0.6	-2.2	1.0	1.4
Bruto-exploitatietooverschot van particulieren	1.8	-1.3	0.3	2.1
Gemengd inkomen van zelfstandigen	-2.5	-3.0	1.6	0.8
<i>c. Netto-inkomen uit vermogen, waarvan:</i>	-10.2	-0.6	-0.3	0.6
Ontvangen rente	-20.3	-10.8	-1.2	0.2
Betaalde rente (-)	-16.6	-26.6	0.7	1.7
Winstuitkeringen	-1.6	2.6	1.4	0.2
Secundaire inkomensverdeling				
<i>a. Overdrachten aan particulieren, waarvan:</i>	2.5	0.7	0.8	1.3
Sociale uitkeringen	2.7	1.1	0.7	1.4
<i>b. Socialezekerheidspremies (-)</i>	1.3	0.0	0.3	1.3
Werkelijke sociale premies	1.6	0.2	0.0	1.0
Toegerekende sociale premies	-0.2	-0.8	2.0	2.7
<i>c. Belastingen op inkomen en vermogen (-)</i>	-1.3	0.8	0.7	-0.9
Bruto beschikbaar inkomen van de particulieren	-1.0	-0.2	0.8	1.8

(1) Huishoudens (inbegrepen zelfstandigen) en izw's ten behoeve van huishoudens

Tabel B.8. Rekening van de ondernemingen

Miljarden euro

	2003	2004	2005	2006
I. Lopende transacties				
a. Middelen	28.13	30.84	31.23	32.75
1. Netto-exploitatieoverschot	29.19	33.80	34.22	36.22
2. Sociale premies	9.82	9.87	10.37	10.94
Werkelijke premies ten laste van de werkgevers	4.99	5.05	5.30	5.51
Premies ten laste van de werknemers	2.07	2.11	2.22	2.41
Toegerekende sociale premies	2.77	2.71	2.86	3.02
3. Netto-inkomen uit vermogen	-11.52	-13.47	-14.06	-15.11
4. Overige netto-inkomenoverdrachten	0.64	0.65	0.69	0.71
b. Bestedingen	18.60	20.00	21.93	23.29
1. Belastingen op inkomen en vermogen	8.27	9.62	10.53	11.32
2. Sociale uitkeringen	8.57	8.57	9.06	9.61
Particuliere sociale verzekering met fondsvorming	5.18	5.24	5.57	5.94
Rechtstreekse uitkeringen sociale verzekering door werkgevers	3.39	3.32	3.49	3.67
3. Mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	1.77	1.81	1.84	1.87
4. Effectisering van achterstallige belastingen	0.00	0.00	0.50	0.50
c. Nettobesparingen	9.52	10.84	9.29	9.46
II. Kapitaaltransacties				
a. Middelen	3.79	1.96	2.62	2.82
b. Bestedingen	10.50	8.09	9.42	7.23
1. Bruto vaste kapitaalvorming	32.53	33.81	37.09	37.43
2. Afschrijvingen (-)	28.66	30.43	31.59	33.42
3. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	0.32	0.32	0.22	0.15
4. Veranderingen in voorraden	0.89	3.48	2.24	2.35
5. Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	0.00	0.00	0.00	0.00
6. Te betalen kapitaaloverdrachten	5.41	0.90	1.45	0.71
III. Vorderingenoverschot (+) of tekort (-)	2.82	4.72	2.49	5.05
in % van het bbp	1.03	1.64	0.83	1.62

Tabel B.9. Verrichtingen met het buitenland*Miljarden euro*

	2003	2004	2005	2006
I. Lopende verrichtingen				
a. Bestedingen	216.82	238.40	260.96	279.14
1. Invoer van goederen en diensten	210.34	229.93	252.88	270.77
2. Beloning van werknemers	1.31	1.35	1.37	1.44
3. Indirecte belastingen (op productie en invoer)	1.86	1.77	1.89	1.98
4. Netto-inkomen uit vermogen (-)	1.38	0.02	0.71	0.84
5. Overige netto-inkomensoverdrachten	2.87	3.46	3.56	3.77
6. Sociale premies	1.22	1.29	1.33	1.37
7. Sociale uitkeringen, exclusief overdrachten in natura	0.59	0.62	0.64	0.66
b. Middelen	229.10	248.41	268.58	287.56
1. Uitvoer van goederen en diensten	222.48	241.52	261.54	280.32
2. Beloning van werknemers	4.72	4.90	5.04	5.19
3. Subsidies	0.87	0.81	0.81	0.81
4. Belastingen op inkomen en vermogen	0.20	0.21	0.19	0.21
5. Sociale premies	0.46	0.47	0.48	0.50
6. Sociale uitkeringen, exclusief overdrachten in natura	0.37	0.49	0.51	0.53
c. Saldo van lopende verrichtingen	12.28	10.01	7.62	8.43
II. Kapitaalverrichtingen	-0.20	-0.11	-0.20	-0.21
1. Netto-kapitaaloverdrachten	-0.06	0.03	-0.05	-0.07
2. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa (-)	0.14	0.15	0.15	0.15
III. Vorderingenoverschot (+) of tekort (-) van de nationale economie	12.08	9.89	7.42	8.21
in % van het bbp	4.40	3.43	2.49	2.64

